

15

DEBATTER

FOR Å GJENREISE HØYRE

15 debatter for å gjenreise Høyre

Redaksjon:
Ola Svenneby og Amalie Gunnufsen

2026
Trykkeri: Rolf Ottesen AS
Utformet av Unge Høyres Landsforbund
Opplag: 500

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse.....	6
Innledning.....	7
Kjenner pappa seg igjen i samfunnet han ser på NRK? <i>Av Ola Svenneby</i>	10
Sverige jobber! <i>Av Amalie Gunnufsen</i>	14
Folket må være forberedt <i>Av Peter Frølich</i>	18
Idealer og realiteter: norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk for en ny tid <i>Av Per Søreide Senstad</i>	24
At Politiet kommer når du ringer 112, er samfunnskontraktens viktigste løfte <i>Av Mari Holm Lønseth</i>	28
I hvilken annen verden ville vi akseptert denne energikrisen? <i>Av Lasse Anfinsen Fredheim</i>	32
Vikeplikt i Høyre – en samferdselspolitisk realitetsorientering <i>Av Håkon Snorheim</i>	36
Høyre må ta skolen tilbake til røttene <i>Av Mathilde Tybring-Gjedde</i>	40
Familiepolitikken til Høyre må bestå av noe annet enn å gjøre flere ting skattefinansiert. <i>Av Sandra Bruflot</i>	46
Er du en som trekker stigen opp etter deg? <i>Av Jenny Clemet von Tetzschner</i>	50
Ballbinge på Nav og unge uføre <i>Av Anna Molberg</i>	54
La Parkinsons lov vise vei! <i>Av Jacob Mæhle</i>	62
Sånn har vi alltid gjort det <i>Av Mathias Bernander</i>	66
Norge trenger en skikkelig kommunereform <i>Av Saliba Korkunc</i>	70
Kulturelt samhold gir styrke! <i>Av Haagen Poppe</i>	74

Kapittel 1: Innledning

Et av våre første minner fra Unge Høyre, er heftet “50 nye ideer for Norge”. Heftet bestod av 50 nye politiske forslag, og ble presentert på Høyres landsmøte i mai 2013 - rett før partiet gikk inn i Regjering.

Under ledelse av daværende sentralstyremedlemmer i Unge Høyre, Peter Frølich og Kristian Tonning Riise, ønsket Unge Høyre at heftet skulle hjelpe Høyre til å unngå en idétørke *når* partiet skulle inn i regjering.

Tolv år senere har partiet lagt bak seg åtte år med regjeringsmakt, fire år i opposisjon og vårt tredje, dårligste stortingsvalg. Hvorvidt heftet bidro til å motarbeide en idétørke mens vi var i regjering, forblir uklart, men tanken var god.

Vi har satt oss som mål å videreføre samme tanke. Denne gangen i opposisjon.

Behovet for å tenke nytt i partiet, har kanskje aldri vært større. Høyre er henvist til andre plass på borgerlig side, vi mistet flere talenter som skulle ha inntatt Stortinget, og vi risikerer å lide samme skjebne som flere av våre søsterpartier:

Storhetstiden ligger bak dem.

Selv om det finnes ulike årsaker for hvorfor Høyre tapte valget i 2025, mener vi at rotårsaken handler om politikk. Høyre mistet over tid eierskap i viktige, politiske saksområder, samtidig som vi ble oppfattet som utydelige.

Enkeltsaker er viktig for å vinne valg. Men god politikk, og spesielt for styringspartier, er mer enn summen av enkeltsaker. Politikk må også bygges på en nøktern og realistisk analyse av verden og samfunnets utfordringer, der partiet gir gode svar som er basert på de ideologiske verdiene man har i bønn. Ofte kalt et politisk prosjekt.

Prosjektet må gjennomsyre alle politiske områder, og svare ut de utfordringene samfunnet står overfor. Nye, som gamle.

Da Erna Solberg ble valgt til leder i 2004, staket hun ut en kurs for partiet basert på verden hvordan den så ut for tjue år siden. I mellomtiden har en tidsepoke sluttet, og en ny ligger i støpeskjeen.

Nå har partiet behov for å analysere verden på nytt.

Epoken vi legger bak oss startet med Berlinermurens fall, som markerte slutten på kommunismen og Sovjets innflytelse. Slutten på den kalde krigen ble avløst av en epoke med stor optimisme, velstandsvekst og liberale verdier på fremmarsj, og vestlig verdensdominans.

Norge, som et lite land med en åpen økonomi, har nytt godt av epoken. Økonomien har vokst jevnt og trutt, freden har vært ivaretatt og samfunnet har i det store og hele vært harmonisk. Det har bidratt til at Norge gjentatte ganger har blitt kåret til verdens beste land å bo i.

Russlands invasjon av Ukraina, markerte for alvor slutten på epoken vi nå er i ferd med å legge bak oss. Et styrket Asia, et voksende Afrika og et svekket

Europa, åpner opp for en ny verdensorden, der Vesten generelt – og Europa spesielt – får mindre innflytelse.

Endrede maktforhold i verden fører alltid til økende uro, både ute og hjemme. Vi ser allerede økende konflikt mellom USA og Kina, som vil prege vår tid. USAs fokus er i endring, som gjør alliansen til Europa svakere. Amerikaneres skifte i oppmerksomhet er uavhengig av hvem som er president i Det hvite hus.

Demografien endres raskt i vestlige land. Både gjennom innvandring, men også gjennom en endret befolkningssammensetning. Fødselstallene er lave – og fallende – som vil by på nye utfordringer. Norge risikerer å mangle arbeidskraft og kompetanse. Dette vil være spesielt prekært utenfor de største byene.

De autoritære kreftene vokser seg sterkere internt i vestlige land. Det kan bidra til en svekkelse av Vesten, og en manglende evne til å stå opp for verdiene vi holder kjært i Norge. Utviklingen er også et tegn i tiden, hvor det kulturelle og sosiale samholdet i vestlige land, settes under press. Gjerne på grunn av økte sosiale, økonomiske og geografiske forskjeller.

Også i Norge er det stadig mindre som binder en kvinne på Grünerløkka, til en mann i Båtsfjord.

Når forskjellene mellom mennesker i et land blir for store, både i form av økonomi, muligheter og verdenssyn, mister vi også noe av det som binder oss sammen. Samfunnslimet svekkes, og som folk mister vi vår felles, nasjonale identitet. Land med ulike befolkningsgrupper som opplever en avgrunn i verdier mellom hverandre, vil være dårligere stilt i møte med skjellsettende utfordringer.

Partiene til sentrum-høyre har i Europa sviktet i møte med utfordringene som kommer. For mange av dem har tviholdt på et verdenssyn og politiske løsninger som ikke fungerer, slik at de har endt opp som museumsvoktere. Velgerne deres har ikke fått politikken de har stemt på, og partiene har ikke klart å skape gode nok resultater der de har sittet med makten.

Resultatet har vært at de liberalkonservative partiene svekkes. Gjerne på bekostning av et parti til høyre for seg selv.

Ingen vet hvordan verden vil se ut. Det er like vanskelig å spå hvordan 2050 vil se ut, som hvordan det var i 2004 å spå hvordan 2025 ville se ut. Men vi vet at utfordringene vi står overfor vil være store. Og at tidsånden allerede har forandret seg.

Europeiske velgere har blitt mer systemkritiske, søker mot det kjente og stiller høyere forventninger til sine valgte ledere. En generell uro virker å prege stadig flere velgere.

Det bør være et godt utgangspunkt for et konservativt parti med liberale verdier, som har som formål å forandre politikken for å bevare vår samfunnsmodell.

Og vår samfunnsmodell er verdt å forsvare.

Selv om utfordringene vi står overfor er store, har Norge verdens, beste utgangspunkt. Vi er en øy av ytringsfrihet, demokrati, naturressurser, stabile institusjoner, pressefrihet, velstand og tradisjoner i en urolig verden. Men vår samfunnsmodell må forsvares.

Vår ideologi er som skapt for utfordringen. Dersom vil er villige til å gjøre det som er rett, og dersom vi er villig til å gå inn i vår tid.

Slik Willoch gjorde, da han moderniserte Norge.

Slik Solberg gjorde, da hun reformerte Norge.

Vil vår generasjon gjøre, når vi bevarer Norge.

Dette heftet har verken som formål å lage et politisk prosjekt, eller å levere en ferdig analyse av verden. Heftet skal heller ikke forstås som et politisk program. Vi har først og fremst lyst til å starte nye, viktige debatter i Høyre, som er avgjørende for at vi skal vinne valg. Og for at partiet skal forstå vår samtid.

Vi har valgt ut personer og saker der vi mener behovet for fornyelse er mest prekært og der Høyres politikk i for stor grad er utviklet basert på en verdensorden som ikke lenger eksisterer.

God lesing.

Navn: Ola Svenneby

Alder: 28 år

Fra: Våler i Solør

Rolle: Innstilt nestleder i Høyre og 1. vara til Stortinget for Oslo

Bakgrunn: Leder av Unge Høyre og bondesønn

Foto: Tobias Fjeldheim

Kapittel 2: Kjenner pappa seg igjen i samfunnet han ser på NRK?

I 1967 ble faren min født inn i et Norge der nordmenn var likere hverandre, enn vi er i dag. Husene som ble bygget, minnet om hverandre. De historiske erfaringene rimet, og forskjellene mellom folk var færre.

Flere av samfunnsforandringene i min fars levetid, har vært et gode. Det er lettere å skille seg ut i dag, enn det var på 70-tallet. Og aksepten for minoriteter – det være seg religiøse, seksuelle eller etniske – er enormt mye større. Men på veien har vi antakelig mistet deler av vårt kulturelle og historiske fellesskap.

De kollektive erfaringene og referansene som skal binde oss sammen har rett og slett blitt færre. Det kommer ikke uten utfordringer.

Skal du forstå det norske samfunnet, må du forstå spenningene mellom by og bygd. I alle fall ifølge Stein Rokkan, som tidlig pekte på sentrum-periferi som den avgjørende, aksen i norsk politikk. Rokkans teori beskrev hvordan velgerpreferanser og verdimeslige ulikheter kan knyttes til geografi.

Spenningene er størst mellom hovedstaden, og resten av Norge. Jeg tror avstanden vil bli større i årene som kommer.

Lik den internasjonale trenden, ser vi allerede et økende sprik i verdiene mellom de som bor i byområder, og de som ikke gjør det. I stortingsvalget 2025 fikk FrP nesten 40% i Møre og Romsdal, mens partiet slet med å nå 15% i Oslo. For MDG, SV og Venstre er oppslutningen motsatt.

De «urban-liberale» partiene, som er progressive i verdispørsmål, internasjonalt orientert og forkjempere for såkalt «grønn» politikk, har konsekvent høyest oppslutning i de store byene.

Samtidig som forskjellene i partivalg blir større mellom by og bygd, vil Oslo fortsette å vokse. Både absolutt, men også relativt til befolkningstallet i resten av landet. Med folketall følger makt, som vil gjøre det sentrale østlandsområdet enda viktigere, både politisk, kulturelt og økonomisk.

Det kan på sikt få politiske utslag for befolkningen som bor i landet ellers. I spørsmål om for eksempel vern eller bruk av natur, står tradisjonelt byene og bygdene mot hverandre. Men endringen i den geografiske demografien i Norge vil også få kulturelle konsekvenser for landet vårt.

Over tid vil befolkningen i hovedstadsområdet likne mindre på beboere i landet ellers. Hvis man bryter ned befolkningsveksten i Oslo kommune, har veksten nesten utelukkende bestått av innvandring.

Det gir allerede politiske og kulturelle utslag. Vi så for eksempel hvordan Palestina-saken var langt viktigere for velgere i Oslo, enn for velgere i Innlandet. Det kan tenkes at engasjementet for Palestina i Oslo, skyldes at deler av innvandrerbefolkningen har sitt opphav eller sin identitet i Midtøsten.

Det har svært få i Våler i Solør. Men det er som regel ikke der NRK-journalister former sin virkelighet.

NRK er på sitt beste den viktigste, kulturelle institusjonen vi har. Vi benker oss ned for å se Grevinnen og hovmesteren, 17. mai-sendinger og Kongens tale. Under Korona-epidemien var vi mange som trofast fulgte med på statskanalens nyhetssendinger, for å få sikrest mulig informasjon. På tvers av bakgrunn, bosted og alder, samles befolkningen.

Likevel kan NRK være et symptom på et voksende problem:

Hvilke saker, og ikke minst hvordan sakene blir fremvist, preges av hvor journalister lever egen hverdag. For NRKs ansatte er dette i landets hovedstad. Men store deler av landet har faktisk ikke forandret seg så mye. I alle fall ikke like mye som *deler* av Oslo.

Da kan ikke journalisten om utenforskap handle om innvandring til Groruddalen, ikke uføretrygdede i Gudbrandsdalen. Svake skolerresultater om dårlig integrering, ikke vedvarende svikt i skolesystemet sør i Hedmark. Og rusmisbruk om kokainbruk på Vestkanten, ikke enslige, eldre menn med alkoholisme i Vestfold.

Det er en skrikende forskjell i hvordan vi omtaler minoriteters, og majoritetens kultur i Norge. I diskusjoner om for eksempel samer, er det bred enighet om at det på et eller annet sted i historien, eksisterer en kultur som er verdt å ivareta.

Det være seg samiske språk, reindrift eller tradisjonsrike håndverk.

Kulturarven deres skal beskyttes, forvaltes og bevares. Ikke bare for at den skal stilles ut på museer. Men fordi den er uløselig knyttet til den samiske identiteten. Rokker du ved identiteten, rokker du ved et folks fundament og skaper – i beste fall – usikkerhet.

Men det samme gjelder jo også majoriteten. Endrer vi for mye på hva det vil si å være norsk, hvilke historiefortellinger vi lager om oss selv eller fremstillingen av hvordan samfunnet vårt ser ut – også gjennom ruta på NRK – vil vi fremmedgjøre vår egen majoritet. Det samme om vi i et forsøk på å inkludere andre kulturer, reduserer betydningen av vår egen.

Jeg tror det er i dette lyset vi skal lese at stadig flere engasjerer seg i debatter om at skolegudstjenester blir avviklet, kvinner med hijab løftes frem på TV og omformuleringer av hva det vil si å være norsk. Ikke fordi enkelttekstemplene i seg selv er avgjørende for nordmenns hverdag, men fordi en (økende) andel av befolkningen oppfatter at samfunnet forandrer seg mer enn de er komfortable med, mer enn de har bedt om og mer enn de kjenner seg igjen i.

Det skaper både fremmedgjøring, og en følelse av avmakt.

Kulturelt fremmedgjorte mennesker søker tilhørighet. Mange av den fremmedgjorte majoriteten i Vesten, har funnet tilhørighet hos autoritære partier på høyresiden. De har få skrupler med å definere hva det vil si å være tysk, amerikansk eller britisk.

Og tilsvarende få med å ekskludere de som, etter deres skjønn, ikke hører hjemme der.

Om en økende andel nordmenn ikke kjenner seg igjen i allmennkringkasteren – og i utvidet forstand skolevesenet og kulturen ellers – åpner vi opp for at autoritære krefter kan misbruke usikkerheten som kan oppstå.

Vi må derfor klare å finne måter å bygge broer som binder landet vårt sammen. Der vi klarer å være inkluderende overfor innvandrerbefolkningen, uten å skape usikkerhet hos majoriteten.

Det er ingen enkel oppgave. Spesielt ikke for vårt parti.

Vi er partiet for deg som vil ha ramadanbelysning i Oslo, men som også vil stramme inn på innvandringspolitikken.

Vi er partiet som går først i Pride, men som mener vi kun skal ha to kjønn.

Og vi er partiet som vektlegger etiske spørsmål, men med stortingsrepresentanter som sikrer flertall for fri abort frem til uke 18.

For all del. Jeg er verken mot Pride eller abort. Men på enkelte områder balanserer partiet vårt kontinuerlig på en knivsegg, hvor vi enkelt kan trekke for langt i en av retningene. Det kan bli for mye «Eid, Pride og havvind» for våre velgere, som Roar Hagen illustrerte i VG.

Samtidig er det kanskje vårt parti som sitter på nøkkelen. Vi kan være partiet som finner balansen mellom det nasjonale og det globale. Der vi forener behovet for nasjonal tilhørighet, med nødvendigheten av å inkludere alle grupper i samfunnet.

Der innvandrere i Oslo føler seg hjemme i hele Norge, samtidig som pappa kan fortsette å se på NRK.

For ordens skyld:

Jeg har aldri spurt faren min om spørsmålet i tittelen. For tekstens del ville det vært veldig kjedelig om svaret var ja.

Navn: Amalie Gunnufsen

Alder: 29 år

Fra: Kristiansand

Rolle: Stortingsrepresentant fra Vest-Agder

Bakgrunn: Bachelor i samfunnsøkonomi og mastergrad i finans. Jobbet som rådgiver i og utenfor politikken.

Foto: Stortinget

Kapittel 3: Sverige jobber!

Jeg ble født i 1996 og er med det, det aller siste kullet som får smykke meg med tittelen Millennial. Generasjonen som de siste tiårene vært en evig kilde til bekymring og har fått være hele verdens problembarn. Med rette.

Vil de etablere seg? Kommer de seg inn på boligmarkedet? Får de seg en jobb? Aller størst er bekymringen for om vi får beholde det sikkerhetsnettet vi har i dag. Med færre i jobb som skal betale for stadig flere utenfor jobb. Eldre, syke og ledige.

Når hver femte nordmann er utenfor arbeidslivet er ikke det noe som angår en liten gruppe. Det angår oss alle.

Alle vi som er glade i noen som i forskjellige faser av livet har trengt inntektssikring skal være veldig glade for at det finnes et sikkerhetsnett. Men for dem som trenger staten aller mest må vi tørre å snakke om at velferdsstaten ikke kan være alt for alle.

Når verdens friskeste arbeidsstokk har Europas høyeste sykefravær må det være lov å spørre seg: lønner det seg egentlig å jobbe? Jeg tror dessverre at alternativkostnaden til å jobbe for mange grupper er for lav.

Bytt ut silkehanskene med oppvaskhanskene

Fem år før jeg ble født, i 1991 lanserte daværende Unge Høyre-leder Jan Tore Sanner begrepet oppvaskgenerasjonen. Han representerte en generasjon som måtte ta oppvasken etter at voksenpolitikkerne ikke hadde tatt de nødvendige, upopulære grepene for å sikre et bærekraftig velferdssamfunn. Jeg håper han sparte en oppvaskkost og litt zalo til oss millenials.

Det var aldri vi som er unge i dag som skulle være oppvaskgenerasjonen. Men Jan Tore Sanner sin generasjon, babyboomerne har ikke bare latt oppvasken bli stående på benken. De har skitnet til kopper, kar og bestikk. Allerede neste stortingsperiode vil utgiftene øke mer enn inntektene. Man trenger ikke være samfunnsøkonom for å forstå at det på lang sikt er en trussel for velferdssamfunnet.

Det er på tide å bytte ut silkehanskene med oppvaskhanskene og erkjenne at velferdsstaten ikke kan være alt for alle.

På lang sikt vil vi alle være døde

I 1923 skrev John Maynard Keynes 'The long run is a misleading guide to current affairs. In the long run we are all dead,'. Det var ment som et argument mot økonomene som mente at markedet på lang sikt alltid ville komme i likevekt. Selv om det stemmer mente Keynes at det ikke løste problemene her og nå. Jeg er ingen Keynesianer, men når vi ser på dagens arbeidsmarked tror jeg han her et poeng. Fordi svikten i arbeidsmarkedet delvis er politisk skap.

Vi står i et enormt bemanningsparadoks. Næringslivet og kommunene trenger flere folk, samtidig som en stadig større andel av befolkningen står

helt utenfor skole og jobb. I stedet for å finansiere velferdsstaten blir de en kostnad for den.

Den gode nyheten er at de to samfunnsutfordringene som vil prege Norge det neste tiåret også er hverandres løsning.

Stadig flere unge er permanent utenfor skole og jobb, og mottar helserelaterte ytelser. Dette handler om den friskeste delen av befolkningen i ett av verdens friskeste land. Da må det være lov å spørre seg om dette er et symptom på noe annet.

Jeg tror det kan ha noe med å gjøre at i Norge er inntektssikringen langt bedre om du har en diagnose, i stedet for om problemet er at du ikke har en jobb. Da er systemet er sykt, ikke menneskene i det.

I år er det 20 år siden NAV-reformen. Var man arbeidsledig før reformen gikk man til et arbeidsformidlingskontor og gikk alt etter planen fikk man en jobb. Nå går man til et NAV-kontor hvor diagnoser gir rettigheter.

Slekters gang

Utenforskap er en fattigdomsfelle og den største forskjellen mellom folk i Norge er mellom dem som er i arbeid og dem som ikke er det.

Vi vet vi at utenforskap ofte følger slekt, etnisitet og geografi. Utenforskapet i Norge har økt fordi vi har hatt innvandring, det har blitt færre jobber for ufaglærte og skolen reproducerer forskjeller.

Med andre ord er det ikke tilfeldigheter som avgjør hvem som havner i utenforskap. Hvilken familie du vokser opp i er med å definere hvor enkelt eller vanskelig det blir å ta vare på deg selv, men det betyr ikke at vi ikke alle har et ansvar for å forsøke. Livet er som kjent urettferdig. Vi alle et ansvar for å ta vare på oss selv og familien vår.

Det høye sykefraværet og andelen uføre i Norge er også et kulturproblem. Det kan delvis forklares med at alternativkostnaden ved å ikke jobbe i Norge er ikke høy nok. Det må den bli.

Jobbskattelette

Norges aller viktigste ressurs er humankapital – menneskene. For at vi skal ha det like godt i fremtiden som vi har hatt det de siste tiårene er vi avhengige av at tilbudet av antallet arbeidstimer som er tilgjengelig i økonomien øker.

Skatt er en medisin vi vet virker, enten vi ønsker oss mer av noe eller mindre av noe.

Sverige innførte allerede i 2007 et jobbskatteavdrag. Flere begynte å jobbe, og de som allerede hadde arbeid jobbet mer. Effekten var størst blant dem med lavest lønn.

Borgerligere regjeringer har kuttet skatt på inntekt gjennom flere regjeringsperioder, men en virkelig stor skattelette på arbeidsinntekt med inspirasjon fra det svenske jobbskattavdraget har vi ennå ikke forsøkt.

Mens andre europeiske land sliter med gjeld er Norge i en helt annen

situasjon. Da vi lærte oljemodellen på samfunnsøkonomien kalte foreleseren oljepengene manna fra himmelen. Det kan det være i begrepets rette forstand om vi bruker pengene på en klok måte.

I 2026 er hver fjerde krone på statsbudsjettet oljepenger. Vi kan etter handlingsregelens intensjon bruke oljeformuen på en substansiell skattelettelse på arbeidsinntekt.

I Sverige gir et jobbskattefradrag på rundt 50 000 kroner per person. Når den Svenske Regjeringen bruker 100 milliarder kroner på skattelettelse hentes omtrent 11 milliarder tilbake gjennom økt arbeid. Viktigst av alt er det at mer penger til familiene er mer velferd.

I Norge kan vi se for oss at for skatt på arbeidsinntekt kan man øke frikortgrensen fra 200.000 til 300.000, kombinert med en progressiv, men moderat trinnskatt på vanlige lønninger. Målet må være en marginalbeskatning som er vesentlig lavere enn i dag.

Økonomi skal aldri være en barriere for at folk jobber mer.

Stoltenbergs skattelotteri er en anerkjennelse av både problembeskrivelsen og løsningen. Problemet er at det er et eksperiment som skal vare i ti år. Da er det for sent. Dessuten kan Norge lære av Sveriges prøving og feiling med ordningen.

Høyre er for lavere skatter. Høyre er for et jobbskattefradrag. Høyre er for at det skal lønne seg å jobbe.

Samtidig har ikke Høyre-styrte regjeringer klart å stoppe denne trenden. Vi har ikke klart å kutte skattene nok til at det har en effekt på arbeidskraft. Vi har ikke innført et jobbeskattefradrag.

Det är dags.

Navn: Peter Frølich

Alder: 38 år

Kommer fra: Bergen

Rolle: Forsvarspolitisk talsperson i Høyre, og medlem av Høyres arbeidsutvalg

Bakgrunn: Jurist fra UiB

Foto: Heiko Junge/NTB

Kapittel 4: Folket må være forberedt

Hver generasjon får minst ett øyeblikk som tvinger alle til å ta stilling.

Hvem er vi?

Hva står vi for?

Hva gjør vi nå?

Morgenen 9. april 1940 var det ikke en eneste nordmann som kunne unndra seg disse spørsmålene.

Morgenen 24. februar 2022 er ikke helt ulik. Overfallet på Ukraina var ikke en territoriell disputt i Langtvekkistan; De grunnleggende spillereglene i verden, som forrige generasjon kjempet og blødde for, var under direkte angrep. Og angrepet var direkte rettet mot et europeisk demokrati.

Mye er uklart ved et krigsutbrudd. Men dette var ikke tiden for å nyansere, tvile eller betvile det grunnleggende:

Russland er den tyranniske aggressoren.

Russland lyger om grunnene til å angripe.

Ukrainas motstand og overlevelse er avgjørende for hvilke spilleregler som vil gjelde for kommende generasjoner.

Jeg vil gå så langt som å si: Hvis man på morgenen 24. februar 2022 ikke instinktivt forsto hvem som var fiende og hvem som var venn, besto man ikke historiens test.

Er folks ryggmargsrefleks så viktig i slike situasjoner? Min påstand er enkelt og greit:

En befolkning som ikke instinktivt forstår når *andres* demokratiske verdier er truet, risikerer å miste *sitt eget* demokrati.

Kan man trenes opp til å bestå tester som dette?

Definitivt.

Og selv om det til syvende og sist er et individuelt verdivalg hver enkelt av oss må gjøre i vårt eget sinn, så er det en politisk oppgave å sette flest mulig i stand til å velge rett når det gjelder som mest.

Illiberal, vil kanskje noen bemerke – bak tykke, spisse hornbriller. Men å sette befolkningen i stand til å yte åndelig og fysisk motstand – kollektivt – mot illiberale krefter som truer vår eksistens, går inn i en lang og god konservativ tradisjon. Enhver nordmann kan med fordel gjøres bevisst på at det norske statsborgerskapet ikke bare byr på rettigheter og overgenerøse velferdsgoder, men også ansvar, plikter, innsats og oppofrelse. Dette er verdier som aldri har vært fremmed for tidligere generasjoner nordmenn. Det skader ingen å bli påminnet dette.

Særlig ikke de unge, som ikke lenger får høre førstehåndsberetninger om nazistenes okkupasjon – og prisen det kostet våre forfedre å bekjempe den. Dette er grunnen til at Høyre i 2025 gikk inn for å starte opp kursing i motstand mot militær maktbruk.

Obligatorisk for skoleungdom, og frivillig for resten.

Utradisjonelt og litt unorsk, i alle fall de siste 30 årene? Muligens. Det er likevel to gode grunner til at Stortinget og regjeringen aktivt bør vekke – og dyrke – motstandskraften som bor i Norge.

1. Vi vil slå hardere tilbake

Den første og mest banale grunnen: En forberedt befolkning er mye vanskeligere å undertrykke enn en panikkrammet befolkning.

Vi kan jo stille oss selv et vesentlig kontrollspørsmål: Om du våkner om natten til sirener, ser på mobilen og leser at russiske styrker er observert på norsk territorium...

Hva gjør du, egentlig?

Det hadde vært greit å slippe å tenke på dette. Men den luksusen har vi ikke lenger.

Erfaringene fra Ukraina viser at det ikke er mye som skal til for å ruste folk til å kunne besvare dette spørsmålet. Selv om startskuddet for fullskalainvasjonen kom som en overraskelse på omtrent alle, var *muligheten* for full krig noe ukrainerne hadde i bevisstheten. Selvsagt skyldes dette at landet allerede hadde vært i en grad av krigstilstand helt siden 2014. Men i månedene før invasjonen startet det ukrainske sivilsamfunnet frivillig opplæring og trening i enkel motstand – for helt vanlige folk, i alle aldre, av begge kjønn.

Nabolag gikk sammen og trente hverandre i alt fra enkel våpenhåndtering til førstehjelp. Konstruksjon av enkle forsvarsstillinger. Kjeller-produksjon av molotov-cocktails. Samling av nødlagre med mat, ammunisjon og drivstoff.

Da historien sto og vippte på en knivsegg den 24. februar 2022, hadde disse enkle forberedelsene ekte effekt. I forstedene rundt Kyiv slo lokale militser til mot den russiske fremrykningen. Rundtom i landet herjet lokale innbyggere med fremrykkende okkupanter, og bønder i traktorer slepte av gårde med kapret russisk milliardutstyr. Det beste eksemplet finnes kanskje i Mykolajiv, der lokale innbyggere i en liten landsby sprengte en bro, og med det hindret russerne i å omringe byen – og med det antakelig stanset hele fremrykningen mot millionbyen Odessa.

Hvor forberedt er vi selv på noe liknende?

Offiserer som tar imot og trener norske ungdommer i førstegangstjenesten, har fortalt meg noe fascinerende og urovekkende: Bare *synet* av et våpen gjør at mange får store øyne og stivner til. Selv om det er anekdotisk, skal trenden ha tiltatt de siste årene. Det overrasker kanskje ikke så mye heller, i et land hvor det på ekte diskuteres å avskaffe eksamen fordi det innebærer stress.

«Deer in headlights»-effekten er det siste du ønsker om det blir nødvendig å gjøre akutt væpnet motstand. Noe så enkelt som å bare holde et våpen – og lære at det ikke er farlig, om det brukes korrekt – kan altså gi et lite løft i det mentale beredskapsnivået i en befolkning. Det samme kan enkle innføringer i hvordan man effektivt holder seg i dekning, hvordan man behandler en enkel

skade, eller noe så grunnleggende som hvor «også vi, når det blir krevet», kan melde oss til tjeneste.

Den kanskje viktigste delen av et beredskapskurs, bør være å ruste oss mot informasjonskrigen. Denne verdenskrigen har jo allerede startet – og kommet til landet for fullt. Og hver og en av oss er motvillige ofre.

Det vi kanskje ikke har forstått, er at vi med enkle grep kan bli effektive «soldater» for å bekjempe fiendtlige staters desinformasjon.

Hvorfor er forsvar mot dette så viktig? Jo – en krig har aldri kun handlet om våpen, ammunisjon, antall soldater og frontlinjens grenser på kartet. Hver eneste krig siden tidenes morgen har vært ført på en parallell slagmark: I folks hjerter og hjerner.

I moderne tid har vi sett Russland destabilisere Europa gjennom å finansiere Brexit-kampanjen, og effektivt overbevise deler av verden om at de var tvunget til å overfalle Ukraina. I deler av både USA og Europa er Putin sett på som en sterk mann som står opp mot historisk urett og for kristne verdier. I Ungarn, Slovakia og Tsjekkia har russiske påvirkningskampanjer lyktes i å fremme Ukraina-fiendtlig politikk. I Romania og Moldova lyktes de nesten.

Et annet ferskt eksempel finner vi i Hamas – en morderisk salafistisk, jihadistisk døds kult som har folkemord mot jøder nedfelt i charteret sitt, og som søker å opprette en terrorstat. De har i imponerende grad klart å legitimere sin jøvelskap gjennom en avansert informasjonskampanje rettet mot særlig ungdom i Vesten. Enda verre: Gruppen har tilsynelatende oppnådd en viss sympati i en del miljøer, for eksempel blant studenter i USA. Det vesentlige poenget: Det er ikke Hamas selv som finansierer kampanjen. Pengene kommer fra stater som ikke ønsker oss vel, og som ser radikaliserings og politisk destabilisering som en enkel måte å rive Vesten i filler innenfra.

Da Norge mistet friheten i 1940, var det ikke bare tyske krigsskip som ankom og lastet av soldater i våre havner og byer. Hjerteråten var allerede spredd i deler av befolkningen, gjennom propaganda og politisk destabilisering over mange år. En god del nordmenn hilste derfor tyskerne velkommen. Like alvorlig for forsvarskampen var den store andelen som forholdt seg passive. De hadde gjerne lest og hørt at motstand var nytteløst. At de fleste nordmenn ikke hadde sympati for okkupasjonen hjalp lite når fienden først fikk slå rot.

Det gjelder nå, som da: Hvem trenger soldater og ammunisjon når man kan kue en nasjon gjennom løgn?

2. Det realitetsorienterer befolkningen

Jeg har hittil listet opp de praktiske grunnene til at et beredskapskurs vil være nyttig og nødvendig. Og det er kun disse argumentene som kan utgjøre hovedbegrunnelsen for et slikt tiltak.

Men jeg tror også at det kommer noen fine *bonuseffekter* med en slik ordning. Den kanskje viktigste av dem: Når folk i større grad forstår sin egen

rolle og ansvar ved et væpnet angrep, vil de også få større bevissthet rundt forsvars- og beredskapspolitiske spørsmål.

Sagt med andre ord: Man får et folk som forstår viktigheten av et sterkt forsvar.

I tiden vi lever i nå er dette høyst velkomment, men standpunktet krever nærmere begrunnelse:

Det fine med å bo i fredelige, liberale samfunn er at vi får leve i absolutt trygghet. Uten forfølgelse. Uten undertrykkelse av meninger. Uten frykt for hva myndighetene eller naboen kan finne på for å drepe deg, frarøve deg friheten eller ta alt du eier.

Vi har opplevd 80 år med fred, hvorav 30 av dem har vært uten seriøse trusler mot friheten vår. Inntil 2020-tallet var politikken i Norge primært en konkurranse om økt pengebruk til alle gode formål, og krigsoverskriftene dukket stort sett bare opp på dagbladet.no om en kjendis akkurat nå hadde fått en veps i trusen.

Vi har falt inn i dyp fredsmodus. Dette er både grunnleggende vakkert og fint – en manifestasjon av klok politikk og hard innsats over generasjoner. Men det har også sine konsekvenser: Dyder som er fordelaktige i kriser – som årvåkenhet, fysisk og mental robusthet, handlekraft, pragmatisk realisme og innsatsvilje – vannes naturligvis gradvis ut i et trygt og fredelig samfunn.

Det gir seg utslag på mange forskjellige måter, på mange forskjellige nivåer.

Blant unge. TV2 kunne nettopp melde at de første «smarttelefon-kullene» kommer inn til førstegangstjeneste nå, og de fysiske resultatene faller dramatisk.

I den offentlige samtalen. Populære podcastverter snakker om at de aldri ville risikert livet for Norge, mens hundretusenvis av unge menn lytter oppmerksomt.

I byråkratiet. Selv etter fire år med krig i Europa, jobbes det 9-16, og byråkratiets hjul kverner fortsatt sakte. Nye produksjonslinjer for ammunisjon, våpen og komponenter til luftvern er fortsatt ikke i full drift på grunn av fredstidsreguleringer.

I politikken. Eller rettere sagt *symbol*politikken. Ikke noe sted de siste 30 årene har symbolpolitikken rådet sterkere enn i norsk utenrikspolitikk. 90-tallets blinde tro på at godheten hadde vunnet, og at vi hadde ankommet «historiens endestasjon», ledet oss inn i en blindgate hvor vi skulle sette et eksempel til etterfølgelse for alle verdens røver-regimer.

Et av utslagene har vært traktatene mot klasevåpen og landminer – og jeg vil dvele litt ved disse, fordi de illustrerer denne dype fredstidsmentaliteten ganske godt.

Selvsagt har disse traktatene ført til færre våpen enn det ellers ville vært. Problemet er at reduksjonen primært har skjedd i demokratiske land, mens de mest autoritære regimene naturlig nok gir blanke. Om vi mister vår egen frihet fordi vi ga fra oss de mest potente våpnene som kunne beskyttet den, kan vi i

det minste klappe oss selv på skulderen.

La det være sagt: Jeg er ikke overbevist om at traktatene har vært veldig skadelig for vår totale forsvarsevne. Men det er uansett politikk man stort sett bare kan tillate seg å bruke tid og krefter på i lykkeland, i komfortabel distanse til eksistensiell fare. For Ukraina anno 2026 må denne linjen fortone seg som totalt uforståelig og absurd skue.

Men «reality hits you hard», som det heter; Den nye utenrikspolitiske verdenssituasjonen har fått Finland, Polen og de baltiske statene til å våkne fra drømmen. De anskaffer igjen landminer og klasevåpen, fordi de vet at det er den eneste reelle måten å holde en numerisk overlegen fiende fra portene om det står om deres egen eksistens. Det er et spørsmål om tid før dette blir aktuelle spørsmål i Norge igjen.

Hvorfor er beredskapskurs relevant i denne sammenhengen? Jo – satt på spissen: Om man selv står «med støvlene på», og kjenner på kroppen hva det innebærer å forsvare noe med eget liv som innsats, er ikke disse debattene lenger abstrakte problemstillinger forbeholdt akademikere og rødvinsdiskusjoner fra bekvem distanse.

Kanskje kan et slikt kurs bli et lite ledd i en større oppvåkning i Norge?

Det er lov å drømme.

Navn: Per Søreide Senstad

Alder: 32 år

Kommer fra: Oslo

Rolle: Forsvarspolitisk rådgiver i Høyres stortingsgruppe

Bakgrunn: Tidligere jobbet som journalist, blant annet NRK Nyheter og Skavlan-redaksjonen. Bachelorgrad i internasjonale relasjoner fra Kings collage i London, og en mastergrad i sikkerhetspolitikk og journalistikk fra Sciences Po i Paris.

Kapittel 5: Idealer og realiteter: norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk for en ny tid

Det har blitt rutine: representanter fra hele den partipolitiske floraen går opp på Stortingets talerstol og slår fast at Norge befinner seg i “den mest alvorlige sikkerhetspolitiske situasjonen siden andre verdenskrig”.

Tar vi denne tverrpolitiske vurderingen ordentlig inn over oss, blir alvoret klart. Hvordan kan Norge best navigere dette fremmede og krevende farvannet?

Utover enigheten i Stortinget om å styrke Forsvaret og støtte Ukraina, beskriver Støre-regjeringen sin utenrikspolitikk som basert på et “prinsipielt og konsekvent” forsvar av folkeretten og en “FN-basert verdensorden” .

Folkeretten legger rammer for hvordan stater kan behandle hverandre og egne innbyggere. Den begrenser bruken av militærmakt og forbyr overgrep mot egen befolkning.

Ved å “unngå folkerettslige dobbeltstandarder” og insistere på at like folkerettsbrudd “behandles likt”, vil Arbeiderpartiet bidra til at andre stater fortsetter å respektere folkeretten i en periode med stor usikkerhet og stormaktskonflikt . Dette skal i tur også beskytte Norge, som et lite land med store ressurser og en enda større nabo. Denne logikken preger i stor grad regjeringens utenrikspolitiske kommunikasjon.

Det er riktig at en regelstyrt verden er i Norges interesse, og norsk utenrikspolitikk bør forsøke å støtte opp om de internasjonale institusjonene, lovverkene og normene som vokste frem etter andre verdenskrig. Likevel er et konsekvent forsvar av folkeretten utilstrekkelig som utenrikspolitisk styringsprinsipp for Norge.

For eksempel handler ikke vår omfattende støtte til ukrainernes forsvarskamp først og fremst om at Russlands angrepskrig er et brudd på folkeretten, men om at utfallet av krigen blir avgjørende for den videre sikkerhetssituasjonen i Europa. Interesser og folkerett sammenfaller i Ukraina, men det er hovedsakelig interessene som avgjør omfanget av engasjementet vårt.

Dette er heldigvis ukontroversielt i Norge. Arbeiderpartiet er, i likhet med resten av det politiske Norge, i praksis mer opptatt av å hindre at angrepet på Ukraina gir mersmak i Moskva, enn av å følge opp andre folkerettsbrudd som ikke påvirker norsk sikkerhet like direkte.

Arbeiderpartiet omtaler også folkerettssituasjonen i Kina på en forsiktig måte. Utenriksminister Espen Barth Eide forklarer dette med at “du kommer lengst i Kina med en respektfull dialog” .

Dette er legitime vurderinger, men de passer dårlig med en fremstilling av egen politikk som konsekvent i møte med verden. Når Arbeiderpartiet likevel beskriver sin linje på denne måten, oppstår flere utfordringer.

For det første skaper avstanden mellom regjeringens retorikk og praksis uklarehet om hvilke avveininger som faktisk ligger til grunn i

utenrikspolitikken. Det gjør det vanskelig å føre en opplyst debatt om vårt viktigste politikkområde, og øker risikoen for at Norges begrensede utenrikspolitiske ressurser brukes på en lite helhetlig måte.

For det andre kan regjeringens linje bidra til å skape et forenklet bilde av verden. Det finnes flere stater som stadig bryter grunnleggende menneskerettigheter, men som i liten grad har blitt offentlig kritisert for dette av Støre-regjeringen. Det er ikke nødvendigvis noe galt i dette, men hvis en konsekvent forsvarer av folkeretten ikke kritiserer et alvorlig folkerettsbrudd, har det i det hele tatt skjedd?

Høyre bør tilby en mer helhetlig og realistisk tilnærming til utenrikspolitikken, som i større grad anerkjenner at utenrikspolitikk innebærer prioriteringer med utgangspunkt i nasjonale interesser.

Der Arbeiderpartiet legger stor vekt på at folkerettens legitimitet skal sikre norske interesser, bør Høyre fremover ta utgangspunkt i at det først og fremst er kapasiteter som vil gi Norge reelt handlingsrom til å forsvare både interesser og idealer.

Dette handler ikke om å kaste lov og rett over ripa, men om å legge til grunn at kjørereglene i internasjonal politikk i praksis ikke er frikoblet fra materielle forhold. Når statene med størst økonomisk og militær kjøttvekt ikke lenger forholder seg til internasjonale normer, lover og institusjoner på samme måte som tidligere, vil det påvirke hvordan verdenspolitikken utvikler seg videre.

Dette er ikke en ønskelig utvikling, men likevel noe vi må ta høyde for. Canadas statsminister Mark Carney har sannsynligvis rett i sin analyse om at “staters suverenitet, som tidligere var sikret gjennom regler, i økende grad vil avhenge av evnen til å kunne stå imot press”.

I årene som kommer bør Høyre derfor prioritere sikkerhets- og utenrikspolitiske investeringer som forblir relevante og sikrer norsk handlingsrom, uavhengig av hvordan det internasjonale systemet utvikler seg i stort.

Hva kan denne tilnærmingen bety i praksis? Norske myndigheter bør blant annet bygge opp relevante lagre og redusere verdikjedeavhengigheter. Vår militære egenevne bør raskt styrkes, og vårt diplomatiske nærvær i europeiske hovedsteder og i EU- og NATO-strukturer utvides.

I samarbeid med likesinnede land bør Norge investere stort i infrastruktur som sikrer oss relevans og handlefrihet innenfor avgjørende teknologier som kunstig intelligens og kvanteteknologi.

Vi burde også gjøre mer for å endre dynamikken i Ukrainakrigen, hvor russerne gradvis karrer til seg land. Etterretningstjenestens vurdering er fortsatt at denne utviklingen kan snus, “dersom våpenstøtten øker og Ukraina lykkes med (...) å opprettholde tilstrekkelig tilgang på stridende personell”.

Alt dette må gjøres mens vi støtter opp om vaklende internasjonale kjøreregler så godt vi kan. Samtidig må vi sikre at Norge og våre allierte er

best mulig rustet til å forsvare vår fred og frihet, uansett hvilken verden som møter oss.

Navn: Mari Holm Lønseth

Alder: 34 år

Kommer fra: Trondheim

Rolle: Justispolitisk talsperson i Høyre

Bakgrunn: Jurist og advokatfullmektig

Kapittel 6: At Politiet kommer når du ringer 112, er samfunnskontraktens viktigste løfte.

Det norske Politiet er egentlig ganske nylig reformert. I 2015 ble det igangsatt en politireform med bakgrunn i Gjerv-kommisjonens rapport etter 22. juli. Politireformen var nødvendig for å sikre bedre ledelse, mer politikraft og bedre forebygging. Reformen var ikke perfekt, men den sørget for et bedre politi og bedre beredskap.

Vi trenger en ny reform allerede.

På de 10 årene som har gått siden sist gang vi reformerte Politiet, har virkeligheten og kriminalitetsbildet endret seg dramatisk.

Ungdomskriminaliteten er mer alvorlig og voldelig, samtidig som kriminelle nettverk bruker sosiale medier for å rekruttere unge til å begå kriminalitet på bestilling. Svindel og bedrageri finansierer gjengene, som skyr få midler. Folk, bedrifter og statskassa svindles for enorme summer.

Nettverkene opererer også på tvers av landegrenser. Hendelser vi tidligere trodde var forbeholdt Sverige, utspiller seg nå i Norge. Vi må ikke lenger betale prisen for vår egen mislykkede integreringspolitikk, men også den svenske.

I tillegg til å håndtere utenlandsk gjengkriminalitet, legger også statlige aktører beslag på politiets kapasitet. Sabotasje, spionasje og trussel fra fremmede aktører som ikke vil Norge vel, har blitt en del av politiets hverdag, uten at politiet har ressursene de trenger for å håndtere trusselen.

Den enorme arbeidsbyrden gjør at politiet risikerer å bli satt i en situasjon, hvor de ikke kan skjøtte ansvaret de er satt til.

Det er derfor stadig flere opplever at politiet ikke kan hjelpe dem med den såkalte "hverdagskriminaliteten". Politimesteren i Oslo sier i klartekst at en ikke kan forvente at politiet kommer om bilen din blir stjålet. I Trøndelag så vi nylig at politiet ikke hadde kapasitet til å komme da en ansatt på en bensinstasjon ble slått og sparket på jobb.

Det er uakseptabelt. Hvis politiet ikke har ressurser til å hjelpe nordmenn som blir utsatt for vold på jobb, vil tilliten til staten og myndighetene bli svekket. Det er ikke forenlig med den norske samfunnsmodellen.

Når kriminaliteten på gata øker, med mer vold og økt ungdomskriminalitet, trengs det flere politifolk ute for å bekjempe og forebygge lovbrudd. Politiutdanningen må tilpasses et moderne kriminalitetsbilde, der vi for eksempel utdanner spesialiserte etterforskere gjennom en egen etterforskningsutdanning, og vi må klare å beholde flere av politifolkene i jobb.

Samtidig gjør et mer kompleks kriminalitet at vi trenger flere folk med annen kompetanse i politiet. Økonomer, revisorer, IT-utdannede blir alle viktige for å avdekke og bekjempe kriminaliteten.

Men "mer penger" løser ikke alt, og skal heller ikke være Høyres svar

på alle problemer.

Jeg mener det er på tide med en helhetlig kriminalitetsbekjempelsesreform. En ny reform må forbedre politiet, men også kommunene, barnevernet, skolen og frivilligheten.

Vi må vurdere om politiet er riktig organisert. NRK Brennpunkts dokumentar «Trailermannen» viste hvordan en person kan begå grov kriminalitet over lang tid, uten at politidistriktene utvekslet informasjon godt nok.

Samtidig må Norge også ha et straffenivå som er mer på linje med våre naboland, og ha minst like effektive systemer for å sørge for at kriminaliteten får konsekvenser. Kriminelle gjenger må ikke oppleve at de lettere slipper unna med kriminalitet i Norge, enn i Sverige eller Danmark.

Politiet er viktig for å forebygge kriminalitet, og politiet må få mer ressurser til å drive forebygging. Men som regel har det gått for langt når politiet er inne i bildet. Det er hovedsakelig en god oppvekt: trygge voksenpersoner, mestring på skolen, meningsfylte fritidsaktiviteter og muligheten til å tjene ærlige penger som forebygger kriminalitet.

I dag klarer ikke ulike aktører i kommunen å snakke godt nok sammen for å forebygge. Hindre i taushetsplikten må fjernes for å sikre at unge fanges opp, og politi, barnevern, skole og kommune kan snakke sammen på tvers. Unge som begår alvorlig og gjentatt kriminalitet må i større grad kunne holdes innelåst og fratas mobiltelefon. Det både av hensyn til det enkelte barn, men også av hensyn til samfunnet.

Mange kommuner sliter med at et stort antall flyktninger kommer flyttende til kommunen, uten at de er godt nok integrert eller er i jobb, såkalte «sekundærflyktninger». Selv om det er inngripende, er det nødvendig å stoppe denne flyttestrømmen. Flyktninger som kommer til Norge bør pålegges å bo i den kommunen de blir bosatt i over en lengre periode enn i dag, eventuelt at det stilles krav om arbeidsdeltagelse.

Flyktninger skal ikke bosettes i områder med levekårsutfordringer eller en høy andel flyktningandel. Om flyktninger bosettes i slike områder, har de større utfordringer med å bli godt integrert i Norge. Det er verken bra for dem som bor i disse områdene, eller for flyktningene som kommer.

Det må stilles tydeligere krav til kommunene i integreringsarbeidet. Om en kommune ikke lykkes med å lære flyktninger som kommer norsk, grunnleggende norske verdier og få folk ut i arbeid, bør de heller ikke få bosatt flyktninger hos seg.

Det må stilles tydeligere krav til den enkelte innvandrers: Om å lære seg norsk og komme seg i arbeid, men også om å respektere grunnleggende norske verdier. Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold er en stor utfordring som også er alvorlig kriminalitet. Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold må også få det straffenivået det fortjener.

Det er en sammenheng mellom hvor mange innvandrere som kommer,

og hvor godt vi lykkes med integreringen. Det trengs innstramminger i innvandringspolitikken. Særlig i muligheten til å få familiegjengenforening. Den som får familien forent med seg må kunne forsørge sine familiemedlemmer, uavhengig av om vedkommende har kommet som flyktning eller ikke. Den som kommer til Norge, må også raskt lære seg norsk og kunne komme seg ut i arbeid. Dette er viktig for å unngå at barn vokser opp i fattigdom og dårlig integrerte familier, som igjen danner grunnlag for mer kriminalitet.

Det er ingen naturlov at kriminaliteten alltid skal øke.

Ungdomskriminaliteten var også høy på starten av 2000-tallet. Det norske samfunnet evnet å få den ned. Det skal vi gjøre igjen. Vi skal ta vare på det som fungerer, og samtidig få alle nye ideer opp på bordet. De kriminelle skyr ingen midler.

Da må også vi være åpne for å diskutere alle nye forslag.

Navn: Lasse Anfinssen Fredheim

Alder: 29 år

Kommer fra: Haugesund

Rolle: 1. vara til Stortinget, leder av Samferdselsutvalget i Rogaland Fylkeskommune

Bakgrunn: Tidligere fagrådgiver for Energi- og miljøkomiteen på Stortinget, jobbet i Haugaland Kraft og i havvindsselskapet Deep Wind Offshore. Kombinerer rollen som folkevalgt med jobben som akademitrener i Sportsklubben Brann.

Kapittel 7: I hvilken annen verden ville vi akseptert denne energikrisen?

Om prisen på brød hadde økt fra 3 til 1000 kroner, ville de færreste politikere argumentert for at "systemet for brød har tjent oss godt". Men det var det som skjedde med strømmen.

Da en tidligere kollega av meg etter mange år som politisk rådgiver skulle over i privat næringsliv, fikk han høre hvorfor bedriften var tilbakeholden med å ansette tidligere politikere og politiske rådgivere. I private virksomheter er man avhengig av mennesker som tør å utfordre etablerte sannheter og som sier ja til risiko. For mange i politikken og forvaltningen er virkeligheten ofte motsatt: det er enklere – og tryggere – å si nei, av frykt for å gjøre feil.

Slik kan også norsk energipolitikk beskrives. Det oppleves tryggere å forsvare dagens system og å avvise nye løsninger, enn å tenke langsiktig og visjonært om hvor vi faktisk vil. Dette er en betydelig utfordring for de etablerte partiene. Når man vegrer seg for å ta lederskap, overlates initiativet til mer kontroversielle stemmer som får definere nye retninger i energidebatten – uten at Høyre, Arbeiderpartiet, Fornybar Norge eller andre etablerte aktører er til stede i debatten.

Karl Poppers sitat – «Jeg kan ta feil, og du kan ha rett, og med felles anstrengelser kan vi komme nærmere sannheten» – er ganske relevant i møte med energikrisen i Europa og Norge. Mange beslutninger som tidligere ble ansett som riktige – for eksempel avhengighet av russisk gass i Europa eller troen på at markedet alene ville sikre stabile strømpriser – har i ettertid vist seg å være sårbare, feilslåtte eller begge deler. De dype konsekvensene har vi sett de seneste årene.

Det er Putin som har skyld i høye gass- og energipriser, men det er Europa alene som har gitt Putin makten til å styre Europas gass- og energipriser. Siden Putins invasjon av Krim-halvøya, har Europa politisk bygd ned gassproduksjonen. Hvert eneste år siden 2014 og frem til invasjonen av Ukraina, har vi produsert mindre gass enn året før i Europa. Samtidig har vi opprettholdt alt gassforbruk. Nettoimporten fra Russland har derfor har økt massivt frem til Ukrainas invasjon.

Poppers poeng er ikke at alle har like rett, men at både de som har feil og de som har rett, må kunne bli med på kursendringer. I energikrisen betyr det å teste politiske tiltak mot virkeligheten, justere dem når de feiler, og lytte til motargumenter. Der er det ingen tvil om at Høyre, andre etablerte partier og ikke minst energibransjen selv; har feilet. Viljen til kursendring har rett og slett vært laber.

Dette gjelder også for Høyre. Partiet står i et reelt dilemma. Høyre er et parti som tror på frihandel og åpne markeder. Samtidig skal vi være et næringslivsparti. Det har de siste årene vært en vanskelig kombinasjon i energipolitikken. Når strømprisene biter seg fast på et nivå som kveler deler av norsk industri, er det ikke lenger mulig å late som om disse to hensynene alltid kommer hverandre til gode.

Besøkte man en klesbutikk i Haugesund sentrum under julehandelen for to vintre siden, så kunne man se stengte dørsilt før ordinær stengtids. Ikke fordi de ikke hadde kunder, men det svarte seg rett og slett ikke å holde varmen i butikkløkalet. Likevel var svaret fra Høyre at “strømsystemet har tjent oss godt”.

Norsk prosessindustri er ikke tilfeldig plassert. Den er historisk lokalisert der kraften var, og er, tilgjengelig. I tillegg er avstanden til kontinentet kort. For Sør- og Vestlandet så føles det ofte som om veien til København og Storbritannia er kortere enn veien til Oslo. Likevel er det i disse områdene strømprisene har vært høyest. Resultatet er at vår industri, Norges konkurransefortrinn, nå rammes aller hardest av et system den selv var bygget for å kunne utnytte.

Da lyset endelig gikk opp for oss politikere, mens strømprisene gikk opp for en vanlig forbruker, så svarte vi heller ikke da med strukturelle endringer. Svarene var støtteordninger og subsidier fremfor politiske løsninger som endrer det grunnleggende systemet. Strømsøtten ble rett og slett en erstatning for manglende politisk lederskap. Og den ble dyr, midlertidig og bidro til et ytterligere fall i tilliten til det politiske systemet, laget av folkevalgte.

Og siden 2022 og innføringen av strømsøtten, så har verken Stortinget eller dagens regjering levert noen forutsigbare og varige politiske tiltak som vil bedre situasjonen. Når midlertidige ordninger blir varige, så er det et tegn på manglende politisk utvikling.

Heldigvis finnes det løsninger for kraftutbygging i Norge, og reduksjon av strømprisene. Strøm- og energimarkedet er et system som er laget gjennom politikk. Da trenger man også politikk for å ta kontroll over prisdannelsen. Det betyr ikke at man skal avskaffe strømmarkedet, men å bruke det enda mer aktivt: både bedrifter og privatpersoner må kunne inngå langsiktige fastprisavtaler, inspirert som et boliglån, og politikerne må kunne ta tydeligere nasjonal styring over eksportkapasiteten vår i pressede situasjoner. Norgespris er ikke en langsiktig fastprisavtale med individuell forbrukermakt- og påvirkning – det er en statlig subsidieringsavtale, blottet for både handlingsrom og insentiver til å spare strøm.

For det andre, og kanskje det viktigste, så må kraftproduksjonen opp. Ikke gjennom symbolpolitikk eller diskusjoner om nye kraftsystemer vi ikke aner rekkevidden av, men først og fremst gjennom tiltak vi allerede nå kan gjøre lønnsomme, og tiltak som gjør det lønnsomt for lokalsamfunnene. Det kan virke som enhver politiker synes det er langt lettere å diskutere havvind i 2035 og kjernekraft i 2040, fremfor å diskutere hvor vi skal bygge ny kraft i 2026. Det ser vi konsekvensene av nå. Det er flere politiske debatter om havvind og kjernekraft enn det er politiske tiltak for kraftutbygging det neste året. Utfallet blir at taperne er forbrukere og næringslivet.

For det tredje så må vi skille energi- og sikkerhetspolitikken vår fra klimapolitikken. Klimamål kan ikke nås uten tilgang på kraft, og vi lykkes

ikke med kraftutbygging uten legitimitet. Vi må slutte å forholde oss til energi-, sikkerhets- og klimapolitikk som et kindereggs hvor vi skal løse alle tre samtidig, med det samme politiske virkemiddelet.

Skal det bygges ut mer kraft i Norge må det gjøres store skatteendringer. Det samlede skattetrykket må ned, og statens andel av skatteinntektene må ned. Det er et stort paradoks at de landsdelene som har bygget mest kraft, nå betaler den høyeste strømprisen. Hvorfor skal godt utbygde landsdeler akseptere enda mer kraftutbygging, når gevinsten i praksis eksporteres? Pengene havner i Oslo, og kraften havner i Europa

Nå er det på tide at vi slutter å administrere energikrisen. Vi må faktisk vise vilje til å løse den. Det ansvaret faller også på Høyre. Dagens energisystem i Norge er ikke naturgitt. Vi er ikke det eneste landet med vann, fjell og vind. Men vi er det eneste landet som har oppnådd så mye med våre vann, fjell og vind. Det er takket være modige politikere, med politiske tiltak, lenge før vår generasjoner.

Systemet er politisk skapt, og det kan politisk endres. Men da må vi ha politikere som tar ansvar.

Navn: Håkon Snortheim

Alder: 27 år

Kommer fra: Nannestad i Akershus

Rolle: Fylkesråd for samferdsel i Akershus

Bakgrunn: Bachelor i PR og markedskommunikasjon. Jobbet som konsulent i Geelmuyden Kiese i tre år.

Kapittel 8: Vikeplikt i Høyre – en samferdselspolitisk realitetsorientering

Edruelighet i samferdselspolitikken er det ingen partier som har. Alle vil bygge mer enn det er penger til og nisjepartiene er bare opptatt av andre dyre prosjekter enn de store partiene. Slik ender samferdselspolitikken mer opp som en geografisk kamp enn som en helhetlig visjon for et politikkområde.

Samferdselspolitikk er nemlig mer enn snorklipping og kamp mot marsipankakemage. Det er en politisk prioriteringsdebatt ut av en annen verden. Selv kalkulator-Høyre har signalfeil på politikkområdet.

Nazimytten på skinner

Norsk samferdselsdebatt er full av flåsete anekdoter. En av de mest seigliveide er forestillingen om at nazistene bygget Nordlandsbanen under andre verdenskrig. Historien fortelles gjerne som et uttrykk for handlekraft og gjennomføringsevne – og brukes implisitt som kritikk av dagens trege planprosesser. Problemet er bare at fortellingen er feil. Store deler av banen stod allerede ferdig før 9. april 1940, og strekningene nazistene bygget for var ofte i så dårlig stand at de måtte bygges på nytt ved krigens slutt. Første avgang fra Bodø stasjon så man ikke før på 60-tallet. Likevel lever den videre, fordi den passer inn i et narrativ hvor store offentlige prosjekter først og fremst vurderes gjennom fortellinger, ikke gjennom regnskap.

All jernbaneutbyggingen på slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet brukes i samme åndedrag som et sannhetsvitne på at man turte å investere før i tiden. De fleste strekningene og sidesporene hadde grovt overvurdert passasjergrunnlag og ble lett utkonkurrert av bil, buss og lastebiler da veiene fikk helårsdrift. Som et siste krampetrekk ble flere av strekningene overført til staten ved NSB, før de ble lagt ned i sin helhet få år senere. I dag er de stort sett gang- og sykkelveier, og gamle stasjonsbygninger gir arbeidsoppgaver til kulturminneavdelingene i fylkeskommunene. Satt inn i stort: samferdselspolitikk er ofte kroneksempel på folks, og dermed politikeres, tendens til å forelske seg i virkemidlet fremfor målet. Jernbane er ingen mål i seg selv. Men gode transportløsninger for god stedsutvikling er et fint mål i seg selv.

Myter om en svunnen storhetstid gjør noe med måten vi snakker om samferdsel på. De romantiserer bygging og underkommuniserer kostnader, risiko og prioriteringer. Når historien blir viktigere enn tallene, forsvinner også spørsmålet om samfunnsøkonomisk lønnsomhet ut av samtalen.

Når kostnadene og tiden ikke teller

Samferdselsprosjekter er dyre. Det er ikke et problem i seg selv. På utbyggingen av E16 mellom Hole i Buskerud og Bærum i Akershus ble det gjennomført totalt 2,5 millioner arbeidstimer i anleggsfasen. Ikke én eneste ansatt ble sendt hjem fra jobb med alvorlige personskader. En trygg

arbeidsplass er et resultat av høy kompetanse og strenge krav til HMS. Det er klart trygghet for de ansatte koster. Ting tar lenger tid når alle må vente med å krysse veien til en lastebil har rygget ferdig.

Veier i Norge planlegges stykkevis og delt. På det samme europaveiprojektet overhørte jeg at riggkostnadene for utbyggingen stod for 35 prosent av kostnadene. Dersom planleggingen for E16 videre mot Hønefoss var i rute, kunne riggen blitt stående og kostnadene på neste etappe ville blitt vesentlig lavere.

Samtidig er sektoren full av normbestemmelser, standardkrav og forskrifter som i sum gjør prosjekter dyre og krevende å bygge. Sammen med krav om «Rolls-Royce-løsninger» fra dem som ikke tar regningen blir ofte resultatet at en utrygg vei blir stående fremfor en tunnel som er god nok.

Likevel er det som om tid ikke regnes som en kostnad i offentlig sektor. Fra et løfte gis i en valgkamp til snoren klippes, kan det gå tiår. Underveis skal alt vurderes på nytt, alle høres, og enhver effektivisering møtes raskt med anklager om overkjøring eller manglende lokal forankring. Resultatet er prosesser som trekker ut, kostnader som vokser, og et politisk system hvor ingen egentlig holdes ansvarlig for forsinkelsene.

Gratispassasjerer på skattebetalernes regning

I kollektivsektoren er mangelen på økonomisk nøkternhet like problematisk. Høyre havner, til tross for store ord om økonomisk ansvarlighet, flere steder i rollen som pådriver for store priskutt i kollektivtrafikken. Intensjonen er god, men resultatet er problematisk. Som en del av den moderat høyreside vil Høyre aldri vinne billig- og gratisdebatten mot ytre venstre. Det er like lite bærekraftig å konkurrere på gratis kollektiv som det ville vært å gå til valg på gratis tannhelse.

Brukerbetaling handler ikke bare om finansiering, men om incentiver. Når egenandelen forsvinner, forsvinner også et viktig korrektiv i bruken av fellesskapets midler. Overforbruk i investeringene gir dessuten økte utgifter til drift og vedlikehold – utgifter som sjelden tas med i de politiske jubelmeldingene. Da Arbeiderpartiet kjøpte lokalvalget i 2023 med gratis kollektivtransport gjennom valgkampen, vokste riktignok passasjertallene. Men tallene bak veksten viste at lojale kollektivreisende satt seg i bilen fordi bussen ble fylt opp av folk som ellers syklet og gikk.

Samfunnsøkonomi som vikarierende argument

Samfunnsøkonomisk lønnsomhet bør være et avgjørende styringsverktøy i samferdselspolitikken. Samtidig behandles de samfunnsøkonomiske analysene som et sigarettpapir i et kommunalt røykehjørne på 1970-tallet. Kriteriene bak lønnsomhetsanalysene brukes selektivt, gjerne som vikarierende argumentasjon. På Østlandet kalles Stad skipstunnel sløsing. På Vestlandet kalles Fornebubanen sløsing. Logikken er den samme, bare

geografen er forskjellig. Hvis den samfunnsøkonomiske analysen gir feil svar, blir de flåsete svarene at analyseselskapet bak ikke kan regne eller at de ikke har sjekket «akkurat denne grunnen». Det er lov å ikke være for lønnsomme ting, også i Høyre. Men da må vi i hvert fall være ærlige på det. Akkurat som at det neppe er mye verdiskaping som skjer på en lekeplass. Men vi er villige til å ta kostnaden likevel. Enten i form av skatte kroner eller bompenger.

Som politikere, også i Høyre, forelsker vi oss fort i løsninger som dobbeltspor, tunneler og fire felts veier. Grunnen til at vi er for listes opp etterpå. Kampen for prosjektet vinnes, bompengene innføres, og deretter starter kampen mot bompengene. Helheten forsvinner, men prosjektet består.

Når godt nok ikke er godt nok

Samferdselssektoren er dømt til å bli idiotforklart. Utbyggingen av et gang- og sykkelveiprojekt i Akershus illustrerer et beskrivende dilemma: For å holde kostnadene nede på prosjektet ble det tatt grunnprøver med noe lengre mellomrom enn vanlig. Det viste seg senere at prøvene ikke fanget opp grunnforholdene godt nok, og prosjektet ble dyrere.

Prosjektet er heldigvis lite nok til at avisoverskriftene uteblir. Hadde man derimot tatt grunnprøver med kortere mellomrom, uten å finne noe, ville kritikken handlet om budsjettmell og sløsing. Resultatet blir et dilemma man ikke kan vinne. Kjeft fra en pensjonert ingeniør eller en opposisjonspolitiker som vil få oppslag kommer uansett.

Altfor sjelden diskuterer vi hva som faktisk er godt nok. Perfeksjon koster, både i penger og tid. Mangelen på nøkternhet gjør samferdselsdebatten dyrere enn nødvendig. Konsekvensen bidrar til å svekke tilliten til både prosjektene og politikerne som vedtar dem. Høyre må bli flinkere til å stå i debattene.

Navn: Mathilde Tybring-Gjedde

Alder: 33 år

Kommer fra: Oslo

Rolle: Utdanningspolitisk talsperson i Høyre

Bakgrunn: Bachelorgrad i politikk, filosofi og økonomi, og snart ferdigutdannet jurist.

Kapittel 9: Høyre må ta skolen tilbake til røttene

Mange lærere opplever at undervisningsopplegg som fungerte før, nå er blitt for krevende. Mattestykkene er «for vanskelige», norsktekstene «for lange», og flere elever både strever og kjeder seg raskere. Samtidig forsvinner minutter av hver time til bråk og støy. Resultatet er at langt flere sliter med lesing og regning.

I debatten om fallende resultater er det påfallende mange som enten resirkulerer gamle skole-standpunkter, eller griper etter forslag som passer tidsånden rundt kjøkkenbordet – men som har lite evidens og begrenset effekt på læring.

Høyre må starte med to erkjennelser. For det første: Samfunnet har endret seg, og skolen utsettes for helt andre samfunnstrender enn før. For det andre: Norsk skole preges av oppfatninger og praksiser som gjør at hjemmebakgrunn får enda mer å si for elevenes læring og mestring.

Skal vi lykkes, trenger vi en skole som prioriterer det viktigste først, løfter faktakunnskap og tar på alvor hvordan barn og unges hjerne utvikler seg. Det krever at Høyre tar et lite oppgjør med noen seiglivede pedagogiske ideer – og ta skolen tilbake til røttene.

La meg peke på tre konkrete grep.

1. Løft for faktakunnskap, progresjon og tydelige kunnskapsmål i skolen

«Kunnskap er et tastetrykk unna», sa daværende kunnskapsminister Kristin Halvorsen ofte. Denne tanken har preget skolen i to tiår: Pugging og øving er blitt sett på som unødvendig og kjedelig, og faktakunnskap som mindre relevant i en tid der elever kan «google» seg til svar. I stedet skal elevene drøfte, reflektere, være kreative og tenke kritisk – slik de mer abstrakte og kompetanseorienterte læreplanene Høyre var med på å innføre, bygger på.

Problemet er at dette bygger på en myte. Kritisk tenkning og refleksjon er ikke fristilte ferdigheter som kan trenes løsrevet fra innhold. De hviler på bred bakgrunnskunnskap. Har du lite forkunnskap, er det i praksis umulig å «reflektere over korleis menneske har kjempa og kjempar for endringar i samfunnet og samstundes har vore og er påverka av geografiske forhold og historisk kontekst» (kompetansemål i samfunnfag etter 10. trinn).

Det samme gjelder lesing. Når lesekodeen først er knekt, avhenger leseforståelse og leseglede i stor grad av ordforråd og kunnskap. Jo mer man kan om et tema, jo lettere er det å lese, og jo mer vil man lese.

Derfor må undervisningen i større grad følge en trappetrinnslogikk: Elevene må lære grunnleggende begreper og elementære ferdigheter før de forventes å utforske, anvende og drøfte. Læreren må undervise eksplisitt og systematisk, slik at elevene bygger et langtidsminne med begreper og forståelse.

Når skolen undervurderer betydningen av faktakunnskap, er det ofte

barna som allerede har «byggesteinene» hjemmefra som får mest utbytte. Og når målene blir uklare og for avanserte for tidlig, går mange elever gjennom skoleløpet med for få mestringsøyeblikk.

Matematikk illustrerer dette godt. Faget er i bunn og grunn praktisk, men i læreplanlogikken blir elevene tidlig bedt om å «forklare» og «argumentere» før regneferdighetene sitter. For mange drøftingsoppgaver - og for få oppgaver der det kan settes to streker under svaret – blir særlig demotiverende for elever som ikke treffer «høyeste nivå» fra start.

Elever trenger tydelige forventninger, konkrete mål og en synlig progresjon de kan følge og feire.

2. Utholdenhet og konsentrasjon som en «grunnleggende ferdighet»

Det er et paradoks at norske elever, til tross for omfattende digitalisering i skolen, har svake digitale ferdigheter. Å vokse opp med smarttelefoner og nettbrett har ikke skapt en kognitiv evolusjon som gjør at unge mennesker på mirakuløst vis er bedre på multitasking og distraksjoner enn tidligere generasjoner. Ei heller at de klarer å anvende teknologien fornuftig og effektivt. Snarere tvert imot.

Halvparten av 9-åringer er på sosiale medier, og en typisk 13-åring har skjermtid på 4–5 timer om dagen. Algorit mestyrt innhold er designet for å fange oppmerksomheten og gi raske belønninger. Konsekvensen merkes i klasserommet: Flere strever med å lese lengre tekster, leseleden går ned, og elevene «kjeder seg» raskere – ofte fordi utholdenheten er lavere.

KI forsterker dette. Det har blitt enda enklere å ta snarveier uten å lære det grunnleggende. Tenking, skriving og tilegning av kunnskap kan outsources – med store kostnader for læring over tid.

Derfor må vi tenke nytt om hva «digitale ferdigheter» egentlig er. Digitale ferdigheter er ikke en isolert grunnferdighet, men uløselig knyttet til fag og elevenes forkunnskap. I et digitalt samfunn blir det enda viktigere at elevene behersker det grunnleggende: Å lese, skrive og regne, og å kunne holde konsentrasjonen over tid.

Utholdenhet og konsentrasjon er trenbart, men det må trenes. Elever må lære å tåle litt ubehag og arbeide forbi kjedsomhetsøyeblikket. Skolen skal være praktisk og variert, men den kan aldri bli en TIKTOK-reel.

Det er heldigvis mange skoler og lærere som jobber godt med dette i dag.

Det handler om å ha tydelige rammer og struktur i undervisningen, at elevene leser lengre tekster på papir, begrenser bruken av skjerm, tydeligere kunnskapsmål og progresjon i fagene slik at elevene får flere mestringsøyeblikk, mer håndskrift, mer mengdetrening, flere oppgaver som krever fordypning i stedet for multitasking og gjerne mer fysisk aktivitet i løpet av skoledagen. Vitenskapelig empiri underbygger at dette læres best gjennom analoge aktiviteter i analoge miljøer, særlig de første skoleårene.

Skolen skal ikke speile samfunnsutviklingen. Den må være en positiv

motvekt - og lære elevene det algoritmene ikke lærer dem.

3. Lærerledet undervisning - ikke «ansvar for egen læring»

Norsk skole er i for stor grad avhengig av at elevene kommer med indre motivasjon, selvregulering og utholdenhet ferdig utviklet. Samtidig har elevstyrte arbeidsformer fått en altfor dominerende rolle.

Prinsippet om «ansvar for egen læring» har preget norsk skolepolitikk i tiår, og kulminerte med Reform 97 og kravet om at 40 % av undervisningen måtte være tema- og gruppearbeid. Intensjonen var god: elevene skulle motiveres gjennom medvirkning, og lære selvstendighet, samarbeid og sosiale ferdigheter.

Men når dette tolkes som at læreren skal avstå fra å styre, og heller tilrettelegge for at elevene fritt oppdager læring gjennom aktivitet, så oppstår problemet: Elevstyrt undervisning er ofte mindre effektivt enn lærerstyrt undervisning - og det forsterker sosiale forskjeller.

Elevene lærer mindre fordi de rett og slett har begrenset kunnskap å lære hverandre. Jeg er nok heller ikke den eneste jenta som tok ansvar i gruppearbeidet, mens de bråket gutta lekte.

Selv om prinsippet lenge har vært kritisert, lever det videre i nye ord. I læreplanene etter Fagfornyelsen møter vi stadig at elevene skal «utforske». Min bekymring er at «utforske» blir forstått som startpunktet, ikke endepunktet: At elevene settes i aktivitet før de har fått forklaringer, modellering og nødvendig kunnskapsgrunnlag.

Misforstå meg rett: Variasjon og praktisk undervisning er bra. Men det er ingen automatikk i at all aktivitet, selv om det ser gøy ut, gir læring. Evidensen for lærerens betydning som tydelig instruktør er sterk: Læreren som viser, forklarer, modellerer og repeterer. Lærere som starter dagen med tydelige kunnskapsmål om hva man skal lære i dag – og bygger fra forkunnskaper til mestring i klare steg, slik at elevene systematisk utvikler langtidsminne.

Skal vi utjevne forskjeller og løfte elevenes kunnskap, må vi løfte lærerledet undervisning – og ta et reelt farvel med «ansvar for egen læring» som styrende prinsipp.

«Back to basics»

Så hvilken retning må Høyre ta norsk skole i fremover?

Elever skal lære å lese, skrive og regne tidlig – med fysiske bøker og uten digitale distraksjoner.

Skolen skal lære elevene det algoritmene ikke lærer dem: utholdenhet, konsentrasjon og grunnleggende faktakunnskap.

Faglig oppdaterte lærere må få tid og støtte til å være lærere, og undervisningen skal være lærerledet. Myten om at elever kan og bør ha «ansvar for egen læring» må legges bort.

Og skal lærerne få brukt tiden på skolens kjerneoppgave – undervisning – må skolebyråkratiet og rettsliggjøringen slankes.

Skolen må tilbake til røttene. Det må Høyre også.

Navn: Sandra Bruflot

Alder: 34 år

Kommer fra: Hole i Buskerud

Rolle: Tidligere Stortingsrepresentant fra Buskerud

Bakgrunn: Lærerstudent og leder av Unge Høyre

Foto: Stortinget

Kapittel 10: Familierpolitikken til Høyre må bestå av noe annet enn å gjøre flere ting skattefinansiert.

Kanskje er det større forskjell mellom en kvinne på Grunerløkka og en mann i Balsfjord, enn på lenge. Hvis begge lever i et parforhold med barn, er felles referanser og livsførsel kanskje likere.

Ikke bare fordi menn og kvinners foreldreskap og ansvar hjemme er mer likestilt enn noen gang, men også fordi barna og deres foreldre møtes på egne plasser forbeholdt dem.

I barselgrupper, i gangen i barnehagen, på skoleavslutning, på foreldremøte, i håndballhallen, eller ruslende hjem fra fotballcup. Barna deres utvikler seg i samme tempo, møter omtrent samme innhold i barnehagen, og foreldrenes hverdag består i stor grad av å få familieliv og arbeidsliv til å gå opp.

Jeg skal ikke underslå at barn og deres foreldre kan være forskjellige (og likere hverandre) ut fra hvor de bor og hvilken bakgrunn de har, men barn i barnehage og skole fører likevel med seg mye som er felles for alle.

I familierpolitikken møter et parti som Høyre flere dilemmaer. Hva skal være familien og foreldrenes ansvar? På hvilke områder mener vi det er greit at staten bestemmer? Hvilke virkemidler skal vi bruke for å få flere til å velge «riktig», og skal vi i det hele tatt gjøre det?

Familierpolitikken er et klassisk eksempel på ulike hensyn som står mot hverandre; ønsket om at flere skal gå i barnehage, og hensynet til at hver familie må få organisere sitt liv som de vil.

Et ønske om likestilt arbeids- og familieliv, og hensynet til familienes valgfrihet, for å ta to eksempler.

I tillegg ønsker vi en mindre og mer effektiv stat, men familierpolitikk krever ofte omfattende offentlige ordninger. Mindre stat, lavere offentlige utgifter og grenser for politikk må veies mot behovet for trygghet og like muligheter for barn, uavhengig av foreldrenes økonomi eller bakgrunn.

Familierpolitikken til Høyre må bestå av noe annet enn å gjøre flere ting skattefinansiert

Stadig flere av debattene rundt familierpolitikk dreier seg om hvor mye billigere noe skal være. For eksempel var gratis SFO (AKS i Oslo) for 4. klassinger et av SVs krav ved forrige forhandling om statsbudsjettet. Det er en dårlig ide av flere grunner, men det illustrerer også politisk latskap.

Skattenivået SV og andre partier på venstresiden legger seg på er i seg selv skadelig for norsk næringsliv. Når pengene i tillegg skal brukes til å løse et problem som ikke finnes, og en løsning som ingen har bedt om, vitner det om politikere som tar skatteinntekter og verdiskapning for gitt.

Det er dårlig bruk av skattebetalernes penger når man ønsker å gjøre SFO gratis for barn som er store nok til å være hjemme alene, samtidig som det vil

gjøre bemanningen enda vanskeligere for de yngste i SFO, og i barnehagene. Hvis foreldre ønsker å prioritere SFO kan de gjøre det, og betale for tjenesten. Helst med inntekt de har til overs etter skattelettelser.

Vi ser det samme i barnehagepolitikken - ja, det er kjærkomment med billigere barnehage når alt er dyrere. Men Høyre kan med selvtillit snakke mer om innholdet i barnehagen og hvordan vi skal nå barna som ikke går der, enn at prisen skal være så lav som mulig.

Barnehageprisen bør være høyere enn den er i dag.

Hvis jeg skal vise to utgiftsposter fra mitt eget familie- og arbeidsliv, koster et busskort fra Sundvolden i Buskerud inn til Oslo det samme som å ha tre barn i barnehagen. 7-8 timer. Hver hverdag, hele måneden. Med pedagoger og trygge voksne, utearealer, mat, og fellesskap. Det er ikke vanskelig å forstå at barnehageplassen egentlig koster mye, mye mer, samtidig som den tross alt også gjør at foreldrene kan være i jobb eller skole.

Vi undervurderer foreldre hvis vi ikke kan løfte en debatt om prioriteringer. Prioriteringer i form av hva skattepenger bør brukes på, men også hva som er viktigst i familiepolitikken. Det koster å ha nok bemanning og kvalitet i barnehagene. Det koster egentlig mer enn å ta buss.

Ja, det er et problem dersom barn ikke får gå i barnehagen på grunn av foreldrenes økonomi, men det er det mulig å gjøre noe med. Høyre innførte regelen om at ingen husstand skulle bruke mer enn 6% av samla inntekt på barnehage. Vi innførte gratis kjernetid. Deler av skattesystemet har «alltid» vært omfordelende i favør barnefamilier, og sånn bør det fortsatt være: Vi har gratis helsetjenester for barn, gratis skolegang, barnetrygd, betalt (og raus) foreldrepermisjon, ammefri, ekstra egenmeldingsdager på grunn av sykt barn, subsidiert foreldrebetaling i barnehagen og så videre.

50 ideer for Norge - som ikke er gratis

Da Unge Høyre kom med “50 ideer for Norge” utfordret vi AUF til å gjøre det samme. Et av kravene vi stilte for at noe skulle kunne kalles ny politikk, var at det ikke holdt å gjøre noe gratis.

Det er politisk latskap dersom all ny politikk skal være å ta regningen for foreldrene, men hvis vi ønsker å dreie debattene og prioriteringene over på noe annet må Høyre også bidra til det.

Hvis vi ønsker grenser for politikk og mindre stat bør vi både kunne la familiene bestemme mer der det for “alle” er helt åpenbart at de burde det. Men vi bør også la være å bruke gode intensjoner til å detaljstyre innhold eller gripe inn politisk på andre måter. Debattene i seg selv er viktige for et parti som Høyre. Det er bra at vi har prinsipielle debatter om hvilke hensyn som skal veie tyngst. På sitt beste er de bra og bevisstgjørende for velgere også.

Valgfrihet, grenser for politikk, likestilling og sosial trygghet er ikke hensyn som alltid lar seg forene. Derfor kommer også Høyre til å vekte ting høyere

enn valgfrihet og mindre stat i familiepolitikken. Jeg innrømmer glatt at jeg gjør det selv på flere områder. Men skal vi gjøre det, bør vi klare å la være de gangene det strengt talt ikke trengs.

Navn: Jenny Clemet von Tetzschner

Alder: 34 år

Kommer fra: Oslo

Rolle: Stabssjef for Høyres partiledelse

Bakgrunn: Jurist fra UiO, tidligere leder av Oslo Unge Høyre, representant i Oslo bystyre 2015-2023, politisk rådgiver i Utenriksdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og ved Statsministerens kontor 2018-2021.

Kapittel 11: Er du en som trekker stigen opp etter deg?

Husker du da du fikk nøklene til din første bolig? Bar flytteeskene inn døren, spiste pizza på gulvet, og kanskje spratt champagnen for å feire? Den følelsen er vanskelig å glemme.

Kanskje fordi det er så krevende å skaffe sin første bolig. De aller fleste av oss må jo jobbe, spare penger til egenkapital, og ta opp lån for å komme seg inn på boligmarkedet. Eller kanskje fordi det å eie bolig gir stor økonomisk trygghet for fremtiden.

Siden midten av 90-tallet har boligprisene økt jevnt og trutt, kun med noen få unntak. Bare det siste tiåret har boligprisene i Norge økt med 44,6 prosent, mens prisene på varer og tjenester har økt med 33,6 prosent. I hovedstadsområdet har prisutviklingen vært ekstra sterk.

For vår foreldregenerasjon har det betydd at de har fått være med på en boligreise som har gitt dem mulighet til å kjøpe stadig større og bedre boliger. Å eie bolig har rett og slett vært en god investering, som har gitt mange rikdom.

I dag er situasjonen en annen. Boligdrømmen er fjern for mange unge, og vi kan ikke regne med boligprisveksten som våre foreldre har opplevd. En større del av inntekten vår må trolig gå til boligkostnader, og det blir vanskeligere å oppgradere til større og bedre boliger. Ja, kanskje til og med umulig hvis man er alene, selv om man står i jobb. At stadig flere tyr til foreldrebanken, bidrar også til at familiebakgrunn lettere får gå i arv.

Utviklingen er ikke særnorsk. Ifølge en fersk rapport fra EU, har boligprisene i europeiske byer steget med over 60 prosent mellom 2015 og 2025, mye raskere enn inntektene. Det har ført til at en større andel av husholdningsbudsjettet brukes på bolig, og at mange unge må prioritere boligkostnader fremfor utdanning, sparing, familieliv og egne prioriteringer. Den sosiale mobiliteten svekkes, og man bruker lenger tid på å etablere seg og få familie – som igjen skaper utfordringer for velferdssamfunnets bærekraft.

Høyre har lenge ment at det viktigste vi kan gjøre for å få et velfungerende boligmarked, er å bygge nok boliger. Men det er lettere sagt enn gjort. Selv har jeg sittet i byutviklingsutvalget i Oslo, og det finnes knapt et boligprosjekt som ikke ødelegger for en nabo, skaper mer trafikk og mindre fremkommelighet, eller som øker presset på barnehager og skoler. Det finnes alltid mange konkrete grunner til å si nei, mens argumentene for å si ja ofte er abstrakte og langsiktige. Resultatet blir at vi ikke holder tritt med etterspørselen.

I tillegg til å bygge flere boliger, har Høyre lenge vært opptatt av å bygge boliger raskere, myke opp leilighetsnormen så det er mulig å bygge mindre boliger, fjerne tekniske krav, og å gjøre det enklere å få lån.

På kort sikt vil det selvsagt løse noen problemer, men det kommer med konsekvenser. Mindre natur, færre grøntområder, dårligere bokvalitet, mindre plass og mer gjeld.

Er det en pris vi er villige til å betale hvis presset på byene gjør at vi på lang sikt uansett vil oppleve den samme prisveksten på boliger? Risikerer vi at Oslo blir et «Manhattan» - med både høye boligpriser og lite trivelige nabolag?

Apropos Manhattan. I New York har den nyvalgte borgermesteren Zohran Mamdani pekt på hvordan boligmarkedet belønner eldre generasjoner som allerede er på boligmarkedet, mens de unge presses inn i et liv med høyere boutgifter og dårligere bokvalitet.

Mamdani ønsker økt boligbygging, strengere reguleringer og et tydelig nei til at løsningen på boligkrisen er å bygge stadig mindre og dårligere boliger. Han utfordrer ideen om at vi som er unge må akseptere lavere levestandard enn generasjonene før oss.

Han er heller ikke den eneste radikale politikeren som har nytt godt av at generasjonskontrakten i boligmarkedet brytes. I flere land ser vi hvordan politiske ytterpunkter øker oppslutningen, fordi boligprisene skaper stor misnøye i befolkningen.

Økte boligpriser kan også i Norge bidra til politisk polarisering og ustabilitet.

Boligpolitikken kan ikke bare handle om kvantitet, men også kvalitet. Med grunnleggende krav til lys, luft, areal, arkitektur og uteområder. Boligpolitikken kan heller ikke bare handle om det som skjer her og nå, vi må utvikle byene våre i et generasjonsperspektiv.

Heldigvis bor de aller fleste i Norge godt. Åtte av ti nordmenn bor i sin egen bolig. Gjennomsnittsalderen for førstegangskjøpere er rundt 28 år, også i store byer som Oslo. Kvaliteten på boligene er blant de beste i hele verden. Og kostnadene er relativt lave sammenlignet med andre europeiske land.

Det er også verdt å ha med seg at selv om boligprisene har økt, har også markedet og boligene blitt bedre. Noen av dere som leser dette husker kanskje en tid hvor det ble betalt penger under bordet. Og at boligene hadde så dårlig kvalitet at det ikke engang var mulig å dusje hjemme.

Vi bør derfor ikke gjøre så drastiske endringer i boligpolitikken at vi kaster de velfungerende delene av den over bord. Men et boligmarked som gir trygghet og mobilitet for én generasjon, og høyere kostnader og færre valg for den neste, kan på sikt føre til avmakt blant unge.

Det er ikke ett enkelt svar på utfordringene i boligmarkedet. Det er ulike behov i ulike kommuner. Men én ting er sikkert, og det er at utfordringene i boligpolitikken ikke kan løses av markedet alene, og at politikken spiller en rolle.

I årene som kommer må Høyre derfor velge hva vi vil legge mest vekt på i vår politikk.

Det er ikke bare et spørsmål om hvilke hensyn som er viktigst i dag, men også hvilke konsekvenser vi er villige til å leve med i morgen. Hvis dagens unge systematisk får dårligere levestandard og færre muligheter enn foreldregenerasjonen vår, må vi spørre oss selv: Er vi i ferd med å trekke stigen

opp etter oss?

Navn: Anna Molberg
Alder: 35 år
Kommer fra: Hamar
Rolle: Stortingsrepresentant fra Hedmark
Bakgrunn: Jurist

Kapittel 12: Ballbinge på Nav og unge uføre

Jeg husker tilbake til oppveksten hjemme på Hamar da det var snakk om å bygge det nye operahuset i hovedstaden i 2003. Da var mange hedmarkinger forbannet på pengebruken. Å bruke fire milliarder på noe kulturelt jåleri nede i hovedstaden var helt hårreisende. Enda mer vann på mølla fikk man når marmoren ble gul. Men nasjonen fikk nytt operahus med Nøtteknekkeren til jul, Wagners Ringen og noe moderne bevegelse i rom for spesielt interesserte. Hamar kommune gikk til gjengjeld for stupetårn til over 20 millioner kroner. Begge byggene har definitivt gitt identitet til sine respektive byer, og hverken Oslo eller Hamar hadde vært det samme uten dem.

Budsjettoverskridelser i (offentlige) byggeprosjekter har nærmest blitt en selvfølgelighet, enten det er Munch-museet, Deichmannbiblioteket, regjeringskvartalet eller det nye Mjøs-sykehuset på Moelv i Innlandet. Flere politikere har også måttet gå av som følge av dårlig kostnadskontroll med prosjekter. Årsaker til slike budsjettoverskridelser er mange og sammensatte. Det kan være altfor optimistiske og tidlige estimer for å vinne politisk støtte, at endringer i omfang oppdages for sent og at det kommer nye regulatoriske krav underveis i prosessen.

Man må også ha med at byråkratiske og langtekkelige reguleringsprosesser, saksbehandlingstid og innsigelser fra ulike hold er med på å fordyre og forlenge byggeprosjekter. Vi er helt klart nødt til å forenkle mer, oppheve rigide regler og rapporteringskrav og ikke minst tørre å kutte den offentlige pengebruken.

Offentlige byggeprosjekter er åpenbart en viktig driver inn i sløseridebatten. Parallelt med dette går også debatten om arkitektur og såkalte stygge bygg. Blir kostnadskritikken for presserende, er faren stor for at estetikk og kvalitet ryker først for å spare penger. Selv om jeg er stor tilhenger av å adressere sløseri, er jeg også livredd for at vi ender opp med offentlige bygg som ikke ser ut, og som kun er der for sin funksjon fremfor å sette et estetisk og varig preg på omgivelsene. Hvis alle kommuner skal ha hvert sitt kulturhus i form av en svart boks, så er det i alle fall et tegn på at vi trenger færre kommuner.

Det som sløseridebatten derimot ikke fokuserer så mye på, er den enorme sløsing av *menneskelige ressurser* som også pågår i Norge. Ser man på hvor mange i arbeidsfør alder som står utenfor arbeidslivet opp mot det drastisk økende antallet pensjonister og hva dette koster staten så burde alarmklokkene virkelig gå.

Vi kan og bør kritisere subsidier til rumpemaling og ball-binge på Nav, slik Sløseriombudsmannen har gjort i ti år. Men hva med å sette en 29-åring med psykisk uhelse på uføretrygd resten av livet?

Det er en form for sløsing som kan ende med at velferdsstaten rakner i sammenføyningene. Dette bør virkelig være vår tids store sløseridebatt.

En velferdsstat å være stolt av?

Vi snakker gjennomgående om velferdsstaten vi er så stolte av. Den er raus, den fungerer som et sikkerhetsnett vi alle kan nyte godt av hvis vi skulle bli syke. For det kan vi alle bli. Men sikkerhetsnettet koster mye og politiske partier på venstresiden vil stadig utvide velferdsordninger uten å ta i betraktning at det allerede er store problemer knyttet til de allerede eksisterende ordningene. Partiene på venstresiden stiller heller ikke kritiske spørsmål ved om våre rause velferdsordninger faktisk er årsaken til at vi har dobbelt så høyt sykefravær som i Sverige.

En tredjedel av statsbudsjettet vårt går til utbetalinger gjennom folketrygden og utgiftene fortsetter å øke. På noen områder skal kostnadene øke. Vi blir flere og flere pensjonister som skal ha sin rettmessige pensjon og nivået på alle ytelser skal justeres i tråd med lønns- og prisvekst. Dette er forventede utgiftsøkninger.

Problemet er tilstrømningen av mennesker til de helserelaterte ytelsene. Fra 2023 til 2024 økte utbetalingene til arbeidsavklaringspenger med 16 prosent, for uføretrygd økte utbetalingene med 6 prosent og utbetaling av sykepenger økte med 9 prosent. Statsbudsjettet for 2026 viste en økning til helserelaterte ytelser på ytterligere 17 milliarder kroner. Vi snakker om budsjettøkninger som overgår hva vi planlegger å bruke ekstra på å styrke Forsvaret. På bare ett år.

Når 700.000 nordmenn mellom 18-67 år står utenfor arbeid eller utdanning må det være lov å hevde at dette ikke er noe å være stolt av. Det er tragisk for de det gjelder, og det er ekstremt kostbart for staten. Det er sløsing med menneskelige ressurser.

Kalde kalkulator-Høyre

Å påpeke at utgiftsøkninger til velferd er et problem vil sikkert blant noen oppfattes som kaldt. Dette er jo samfunnskontrakten vår - utviklet gjennom mange tiår for vår felles trygghet. Hvis Mimir Kristiansson skulle finne på å lese denne teksten så har han nok hisset seg kraftig opp allerede. Men det er det ingen grunn til.

Høyre ønsker en sterk velferdsstat, men for at den skal overleve til kommende generasjoner er vi faktisk nødt til å forandre den for å bevare den. Denne holdningen er nærmest ikke-eksisterende blant sosialistiske partier.

Når finansdepartementet påpeker at utgiftene innen få år vil overstige inntektene i Norge, sier det litt om hvor akutt behovet er for handling fra ansvarlige politikere. Og med handling mener jeg ikke at det er en løsning å øke statens inntekter ved å øke skattene. Tvert imot.

Vi må få flere i relevant utdanning og inn i jobb. Det må bli merkbart mye mer lønnsomt å jobbe slik at dette blir et oppdragende faktum og en

motivasjon som gjennomsyrrer hele systemet vårt. Martin Bech Holte mener en vanlig familie med to voksne i arbeid bør få skattelettelse på til sammen 165 000 kroner i året.

Jeg er helt enig i at dette er et tall vi bør strekke oss mot. Skattelette på arbeid må monne skikkelig. Det vil mobilisere arbeidskraft, øke skatteinntekter og frigjøre ressurser for staten til å hjelpe de som virkelig trenger det.

Men det vil kreve noen ganske tøffe politiske prioriteringer. En så stor skattelette til alle nordmenn som jobber koster 200 milliarder kroner. Da må vi kutte andre steder enten det er næringsrettede subsidier, el-bil fordeler, legge ned fylkeskommunen, redusere kunstnerstipendene eller se på noen av velferdsordningene som bidrar til å opprettholde et høyt utenforskap. Vi bør riktignok ikke kutte i uføretrygden til folk. Har man først havnet på uføretrygd, så skal sikkerhetsnettet være der for deg.

Sykelønnsordningen - elefanten i rommet?

Det er ingen tvil om at en sykelønnsordning som gir 100 prosent lønn i et helt år bidrar til at vi er i verdenstoppen på høyt sykefravær. Spørsmålet er om det er en status vi ønsker å fortsette å ha, fordi det tross alt er en gullstandard vi liker å vise til. Jeg mener vi må tørre å diskutere endringer.

Sykelønnsordningen koster rundt 70 milliarder kroner i året for skattebetalerne og 30 milliarder kroner for næringslivet.

Endringer i sykelønnsordningen trenger imidlertid ikke bety et rent kutt, slik mange tolker Høyre når vi foreslår at ansvarlige partier bør sette seg sammen og forhandle om sykelønnsordningen. Det kan bety mye mer: vi kan redusere sykelønnsen noe, men forlenge tiden man kan være sykemeldt slik at alvorlig syke mennesker ikke mister store deler av inntekten midt i et langt behandlingsforløp. Vi kan innføre flere stoppunkter i sykdomsforløpet hvor man blir vurdert strengere jo lengre man er sykemeldt. Dette er den svenske modellen som reduserte jobbfraværet drastisk årene etter reformen ble innført i 2008.

Sverige har prioritert kostnadskontroll og rask avklaring, mens Norge har fokusert på trygghet og lav terskel for å bli sykmeldt.

Vi kan for eksempel også vurdere flere lønnede dager for foreldre til å være hjemme med sykt barn. Svenskene har hele 120 dager per forelder med 80 prosent lønn, mens vi i Norge kun har ti dager med full lønn. Svenskene har ikke en mellomstasjon mellom sykemelding og uføretrygd som vi i Norge kaller arbeidsavklaringspenger - som for over halvparten av mottakerne innebærer en rød løper til uføretrygd.

Ingen snakker om urimeligheten av at man på dag 365 i sykdomsforløpet dropper fra 100 prosent til 66 prosent lønn på arbeidsavklaringspenger. Men å diskutere ulike innretninger på sykelønnsordningen for å bli kvitt verdensrekorden i sykefravær, det er å banne i kirken!

Vi snakker også for lite om verdien av arbeid for helsen. Arbeid, fellesskap og mestring er i svært mange tilfeller den beste medisinen mot utenforskap, passivitet og fravær. Når 70 prosent av alle unge mennesker som havner på uføretrygd har en psykisk lidelse som grunnlag for vedtaket, er det et stort potensial for Nav å hjelpe den enkelte med å finne rett arbeidsplass eller utdanning fremfor å parkere hen på en passiv ytelse for resten av livet.

Det er god sosialpolitikk å hjelpe mennesker inn i en meningsfull tilværelse hvor de kan klare seg selv og realisert sitt potensial. Det er det velferdsstaten primært bør drive med. Nav må bli mer arbeidsrettet fremfor diagnoseorientert. Det er det verdt å bruke skattepenger på.

Mistenkeliggjøring og “the silent majority”

Venstresiden liker ikke når man mistenkeliggjør mennesker for å snylte på systemet. Og det er jeg enig i at man bør være forsiktig med. Særlig som politiker.

Men helt ærlig, hvor mange i din omgangskrets har du ikke hørt snakke om han eller hun som tar ut egenmeldingsdager som om det var lovfestet rett på ferie? Hva tenker vi om at “jeg skal sykemelde meg” har blitt en slags normalisert sjargong.

Eller for å si det med artisten Ari Bajgora sine ord:

I don't know fuck it politikk jeg hakke tid til det

Men det er faktisk noe real i det

At kompisen min er fullt i stand til å jobbe men han naver

Mens jeg skatter 50 prosent som en galning

Noen ganger tviler jeg på den skandinaviske modellen

Det finnes en “stille majoritet” i Norge som jeg tror tenker at vår modell også bidrar til et for høyt jobbfravær. I alle fall tør man å si det etter et par glass vin på fest. Kanskje vi bør normalisere meninger man vanligvis trenger alkohol for å tørre å ytre i offentligheten.

Samtidig er det nødvendig å understreke at disse holdningene på ingen måte gjelder alle. Og om de så gjelder mange, så er det kanskje ikke så rart at det har blitt slik: hvis det er sånn at det er for enkelt å sykemelde seg, så er det jo systemet det er noe galt med. Den enkelte er bare et produkt av systemet.

Vi liker å tenke at arbeidsmoralen i Norge er høy. Vi er hovedsakelig et pliktoppfyllende folk som yter etter evne og får etter behov. Stort sett. Men tallenes tale er dessverre ikke noe vi kan feie under teppet: 1 av 5 er på helserelaterte ytelser. Vi er visstnok dobbelt så syke som svenskene. Skal fremtidens eldre få en verdig eldreomsorg med nok varme hender og skal kommende generasjoner få nyte godt av et felles sikkerhetsnett må vi bruke de folka vi har.

Partene i arbeidslivet kan signere så mange avtaler om “inkluderende

arbeidsliv” de bare vil. Men vi må også innse at disse punktene med gode intensjoner ikke har bidratt til å få ned sykefraværet. Partene er jo ikke engang enige om hva vi skal gjøre med sykelønnsordningen. Der Næringslivets Hovedorganisasjon vil vurdere svensk modell i sykelønnsordningen varsler LO generalstreik hvis vi skulle finne på å røre den. De ble i 2025 riktignok enige om å hente inn kunnskap om sykefraværet i Norge, og utvalget som jobber med dette skal levere en blekke i løpet av 2026. Men det er ingen grunn til å tro at dette partssammensatte utvalget vil bli enige om noen endringer i sykelønnsordningen.

Sykelønnsordningen må derfor tilbake dit den hører hjemme: på Stortinget hos politikerne. Høyre ønsker å invitere alle partiene til diskusjoner og et nytt forlik. Dessverre tør hverken Frp eller Arbeiderpartiet å røre i dette - foreløpig.

Takk for sløseridebatten. Nå kan vi handle.

Sløseridebatten har vist oss mye. For det første er det helt tydelig at det er en større kritisk interesse for hva skattepengene våre faktisk går til. Sløseridebatten har vist oss at det ikke er beint frem hva politikere bør bruke penger på.

Folk krever faktisk svar på hvorfor et regjeringsskivartal kan ende med å bli over dobbelt så dyrt som antatt. Folk reagerer når det skal bygges en ball-binge på Nav i Narvik, eller når en kunstner i Kulturrådet deler ut mangfoldige millioner til egne prosjekter som er tilgjengelig for svært få spesielt interesserte. Er dette virkelig hva det offentlige skal bruke penger på når folk må leve med høyere matvarepriser, renteøkninger og skolenedleggelser? Det er helt legitime spørsmål.

Når folk må snu på kronen i egen hverdag, så skulle det bare mangle at det offentlige og politikerne gjør det samme. Hvis ikke oppstår politikerforakt og tillitten til myndighetene svekkes.

For det andre bidrar sløseridebatten til å legitimere kutt og innsparinger. Så lenge jeg har vært med i Høyre har partiet i all hovedsak forsøkt å ha en ansvarlig linje når det kommer til offentlig pengebruk. Ja, vi brukte mye på infrastruktur og krisepakker da vi satt i regjering. Men vi var også partiet som innførte avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen som påla offentlige etater å spare 0,5 prosent på driftsbudsjettene.

Det var ikke alltid like populært med kutt på den tiden, vi fikk mye kjeft og noen av kuttene som ble gjort ble nok med rette stemplet som smålige. Men de var begrunnede og riktige. Nå ser det ut til at flere og flere ønsker seg ansvarlig pengebruk fra statens side.

Vi kutter også gjennomgående når vi lager våre alternative budsjetter i opposisjon. Det mange ikke har fått med seg er at Høyre i to runder stemte mot regjeringens tosifrede milliardbeløp til havvindsubsidier på Sørlige Nordsjø II og Utsira Nord. Det er totalt 58 milliarder kroner i subsidier. Men likevel ikke like mye som brukes på sykepenger på et år.

Men vi kan og skal gjøre mer. Nå som sløseridebatten virkelig har bitt seg fast, så bør ansvarlige partier som Høyre være en pådriver for å gjøre store omprioriteringer og kutt slik at arbeid virkelig lønner seg, at folk sitter igjen med betydelig mer av egen inntekt og at verdiskapningen ikke flytter ut av landet.

Mange av de 700.000 som står utenfor arbeid og utdanning må sees på som en arbeidskraftreserve som må hjelpes inn i aktivitet.

Sverige har tidligere gjort de samme feilene som vi gjør nå. De hadde Europas høyeste sykefravær og de jaget jobbskaperne og kapitalen ut av landet. Siden 2006 har de imidlertid tatt tak og redusert utenforskapet sitt med rundt 40 prosent takket være reformer i velferdsordningene. Inntektsåret 2006 var også det siste året svenskene hadde formuesskatt.

Svenskenes reduksjon i utenforskapet på 2000-tallet tilsvarer 280.000 mennesker tilbake fra ytelse til arbeid i Norge. Det ville frigjort enorm kapasitet i Nav til å hjelpe de som virkelig trenger det.

Velferd bør ikke være gratis ferje eller el-bil fordeler. Velferd må handle om å hjelpe flest mulig til å finne sin rette plass i arbeidslivet, gi rask og god helsehjelp og sikre grunnleggende ferdigheter i skoleløpet.

Kostnadene med utenforskap både for staten og ikke minst for den enkelte er så enorme, og vi kan ikke fortsette slik. Vi må vekk fra den selvstyrte sykemeldingen, diagnosejakten og over på arbeidsrettet hjelp.

Endring, som det helt klart er behov for, kommer ikke av seg selv. Det må foretas noen tøffe prioriteringer og det vil bli motstand. Men det er nødvendig å gjøre det. For at velferdsstaten skal holde på sikt, så må flere være med på å finansiere den.

Navn: Jacob Mæhle
Alder: 33 år
Kommer fra: Bergen
Rolle: Tidligere finansbyråd i Bergen
Bakgrunn: NHH og Unge Høyre
Foto: Andrew Buller/Bergen Kommune

Kapittel 13: La Parkinsons lov vise vei!

Samtiden preges av tabloide og hissige krav om kutting i sløseri og offentlig sektor. Men den raskeste veien til en slankere offentlig sektor er i realiteten langt kjedeligere, og formuleres best gjennom et 60 år gammelt teorem.

“Hvor blir det av penga”, spør Sindre Wiig Nordby. Sammen med en rekke andre sløseri-influencere, løftet han offentlig sløsing som en av 2025-valgkampens få politiske saker.

De skal like fullt ikke ha enerett på problemstillingen. Det som nå kalles sløsing er også mye av det samme som Høyre har snakket om til alle tider: Hver brukte offentlige krone bør kunne stå seg opp mot å heller gis i økt velferd gjennom skattelette.

Debatten om sløseri har imidlertid delt seg inn i to leirer. Den ene snakker om unødvendig pengebruk, den andre om velmente kvalitetskrav som koster urimelig mye penger.

Den første leiren er opptatt av det vi kan kalle tullete bruk av penger, og her er Sløseriombudsmannen, Wiig Nordby og Bech Holte leirens fremste predikanter.

Og alle som har fulgt og lest dem, vet at de har flerfoldige gode eksempler på sløseri.

Vi skal likevel passe oss for å prøve å lage politikk på systemnivå basert på tabloide enkeltteksempler. Dersom norske politikere skulle blande seg inn i nøyaktig hvilke professorater, kunstformer og forskningsprosjekt vi skal (og ikke skal) finansiere, ville vi ikke bare måtte ansette så mange sløseriombudsmenn at vinningen ville gått opp i spinningen, men vi får også helt nye sett med utfordringer når overordnede systemer skal baseres på enkeltsaker.

Det er behov for å møte utfordringene sløseripopulistene adresserer på mer metodisk og systemisk nivå.

Dette forsøkte også den andre leiren på. Her finner vi kritikerne av de store mengdene lover og regler, krav og forskrifter, som Stortinget og departementene har tredd uniformt nedover kommuner og fylkeskommuner uten oversikt over de praktiske og kostnadmessige konsekvensene. Dette er det såkalte “styringstrykket” - et begrep så lettbeint at det må ha blitt funnet opp av Kommunal Rapport eller et KS-utvalg.

Også denne leiren treffer en viktig nerve i kampen mot sløseriet. I landet som ble for byråkratisert, har vi nå kommet dit at vi verken vil eller kan betale for summen av alle de gode intensjonene vi har lovfestet.

For å lette byrdene for kommunene, ble det i 2025 satt ned en kommisjon som skulle foreslå forenklinger i statens føringer for å oppnå lavere, mer effektiv og mer fleksibel ressursbruk i Kommune-Norge. Kommisjonen brukte åtte måneder på å levere en 178 siders delrapport som foreslo tre-fire tiltak. Så skal disse forenklingene behandles, og sannsynligvis avvises, av

stortingspolitikere som har dem som sine hjertebarn. Veien til besparelser blir nok berolagt med gode kommisjoner.

Vi må gå til verks på en annen måte, og jeg tror det finnes en tredje inngang til hvordan man kan redusere det offentlige forbruket. Kanskje må vi ikke alltid bestemme oss for oppgaver og lovpålegg som skal kuttes for å spare ressurser.

I 1955 skrev historieprofessor Cyril Northcote Parkinson noe av det morsomste og mest treffende som har blitt sagt om offentlig sektor, nemlig at oppgavene i en organisasjon til enhver tid tilpasses antallet mennesker og ressurser som er tilgjengelige for å utføre dem. Tilfører du nye ressurser, vil det alltid dukke opp nye oppgaver å bruke dem på. Han ga selv fenomenet navnet "Parkinsons lov".

Høyre kunne godt brodert Parkinsons lov på innerlommen.

Jeg har nemlig selv sett Parkinson komme til sin rett, da jeg som finansbyråd i Bergen fikk i oppgave å snu økonomien i byen på rett kjø. Prosjekter hadde over tid vokst seg større enn nødvendig, oppgavene hadde blitt flere enn noen hadde oversikt over, og merforbrukene innen de største tjenestene hadde eksplodert.

Samtidig som vi gikk i gang med en massiv økonomisk kuttjobb, ble det innført administrativ ansettelsesstopp i 2024, etterfulgt av restriktiv ansettelsespolitikk i 2025. Når stillinger stod ledige, omorganiserte kommunen seg automatisk til å bruke de eksisterende ansatte mer effektivt.

Vi rullet kort oppsummert tilbake Parkinsons utvikling: Gjennom å sørge for at vi ble færre ansatte heller enn flere, prioriterte embetsverket selv kjerneoppgaver i større grad. Fra kommunale etater kom det flere forslag til hvordan man kunne organiseres mer effektivt, samtidig som man leverte tilsvarende gode tjenester innenfor kommunens hovedoppgaver.

Resultatene er i all beskjedenhet både oppsiktsvekkende gode og interessante. Mens kommunens årsverk hadde vokst med rundt 750 i året, gikk de nå ned for første gang på lang tid. Det gjorde også administrasjonsgraden, altså antallet administrative stillinger delt på totalantallet ansatte i kommunen. Besparelsen, eller mer presist de unngåtte kostnadene, ved å ikke lenger vokse, kan enkelt stipuleres til i overkant av 750 millioner kroner i årlig, voksende effekt.

Det er omtrent like mye som kommunen kuttet og effektiviserte i budsjettet for øvrig, men med betydelig mindre politisk bråk. Og det ble gjort med stor grad av tillit til organisasjonen og et tydelig politisk delegert mandat.

Bergen kommunes ressurser og befolkning utgjør cirka fem prosent av landets. Hadde Bergens resultater blitt reproduisert i alle kommuner, ville det i et forenklet regnestykke spart rundt 15 milliarder kroner i året – langt mer enn kommunene kan forvente i økt handlingsrom fra noen regjering.

Parkinsons lov beskrev i bunn og grunn behovet for ABE-reformen 60 år før Høyre foreslo den. Omgjort til praktisk politikk innebærer det å heller la et

kutt i økonomisk tildeling tvinge frem effektivisering av tjenester, heller enn å finne tjenester å kutte for å spare penger.

Alt det krever er tydelige politiske mandater og tillit til embetsverket. Og selv om jeg mener at embetsverket i Norge må bli mindre, mener jeg også at det er noe av det aller beste vi har. Med den rette bestillingen, er de også langt bedre til å foreslå og gjennomføre kutt enn noen politiker.

Dette ville frigjort et enormt handlingsrom både på statlig og kommunalt nivå. Det ville fjernet hindre og tilgjengeliggjort arbeidskapasitet for privat sektor, effektivisert den offentlige sektoren og samtidig fjernet en rekke usynlige arbeidsoppgaver.

I mine øyne trengs det altså mer enn å rydde opp i noen symbolsaker og justering i norske tildelingsmodeller for å bekjempe offentlig sløseri.

Samtidig er det håpløst å bekjempe detaljstyring med endeløse detaljkommisjoner. Mitt forslag er derfor banalt enkelt: Skissér et tydelig mandat og gi oppdraget videre til forvaltningen. De kjenner nemlig sin egen sektor så godt at de verken trenger ombudsmenn eller kommisjoner for å få det til.

Navn: Mathias Bernander

Alder: 36 år

Kommer fra: Kristiansand

Rolle: Ordfører i Kristiansand

Bakgrunn: Master of Arts, International Relations ved Queen Mary, University of London. Bachelor, statsvitenskap UiA med utveksling til University of California, Berkely.

Kapittel 14: Sånn har vi alltid gjort det

«Sånn har vi alltid gjort det.»

Da jeg startet mitt arbeidsliv, ble jeg tidlig advart mot denne setningen. Den brukes ofte som et argument mot nye ideer og nødvendige endringer. Heldigvis møtte jeg ikke mange som tenkte slik i næringslivet.

I offentlig sektor og i politikken er holdningen langt vanligere. Kanskje ble jeg særlig oppmerksom på det den dagen jeg tiltrådte som 34 år gammel ordfører i Kristiansand. Utålmodig, ambisiøs og med et tydelig mål om å skape endringer til det bedre. Både for byen og for Norge.

Som småbarnsfar er jeg godt vant til spørsmålet «hvorfor?» fra mine barn. Hvorfor må jeg ta på lue? Hvorfor må jeg gå på skolen? Spørsmålet kan være helt banale, men det er også helt herlig forfriskende av og til. For det tvinger oss til å tenke gjennom hva vi gjør – og hvorfor.

Den samme nysgjerrige tilnærmingen fra et lite barn har jeg tatt med meg inn i ordførergjerningen.

Vi må stille oss nettopp spørsmål om «hvorfor» langt oftere.

Hvorfor driver kommunen med dette? Hvorfor må akkurat denne oppgaven løses av kommunen?

Et godt eksempel er at Kristiansand kommune tidligere eide et charterbåtselskap som fraktet turister i skjærgården. Begrunnelsen var at kommunen tjente en liten slant på det. Men om dette er tilstrekkelig grunn, kunne kommunen like gjerne åpnet dagligvarebutikker på hvert gatehjørne. Der er marginene bedre.

For meg fremsto charterbåtselskapet som en åpenbar oppgave for private aktører. Vi solgte derfor selskapet til eiere som ønsket å videreutvikle og utvide konseptet. Inntektene brukte vi til å betale ned en altfor høy kommunal gjeld. Det ga lavere rente- og avdragskostnader, og samlet sett langt bedre økonomisk effekt enn de årlige utbyttene kommunen tidligere mottok.

Med samme prinsipielle tilnærming har vi også solgt kommunale parkeringshus. Midlene har utelukkende gått til gjeldsreduksjon. Dette har vært kontroversielt for noen, men helt nødvendig dersom kommunen skal konsentrere seg om sine kjerneoppgaver.

Da jeg overtok som ordfører i 2023, var Kristiansands økonomi preget av røde tall over hele linjen blant annet som følge av for høy gjeld. To år senere har vi snudd dette til solide overskudd. Det har krevd tøffe prioriteringer. Vi har redusert gjelden, vi har redusert antall ansatte i alle sektorer bortsett fra helse og omsorg, kuttet i kurs, konferanser og arrangementer i egen regi, innført innkjøpsstopp og redusert bruken av overtid. Vi har lagt ned en utadrettet næringsavdeling som delte ut midler gjennom et kommunalt næringsfond, og vi har stått i krevende strukturendringer som har medført nedleggelser av både skoler og sykehjem.

Resultatet er at vi i dag får mer kvalitet ut av hver krone.

I Norge må vi slutte å gjøre ting bare fordi vi alltid har gjort det. Vi har verken folk nok eller penger nok til å fortsette slik. For egen del har det vært motiverende å være ordfører i den tøffeste økonomiske perioden på førti år for norske kommuner. Winston Churchills berømte ord om at man aldri må sløse bort en god krise, er et godt konservativt prinsipp og bør alltid være en viktig ledestjerne for Høyres politiske prosjekt.

Den samme kriseforståelsen som har rammet norske kommuner de siste årene hadde staten også hatt virkelig godt av.

Så istedenfor å tenke slik mange nok ofte gjør at en rik stat bør gi rikere kommuner så burde vi snu på det.

En rekke Høyre-ledede kommuner viser at det mulig å få mer ut av mindre om vi våger å prioritere.

Da må vi som parti ikke la oss friste av quick-fix-løsninger, som kraftige og generelle økninger i kommunerammene. Det vil bare utsette den nødvendige omstillingen Norge trenger.

Vi burde heller som norske kommuner gå foran å si at vi forventer at staten tar samme omstillingsgrep som mange norske kommuner nå har tatt.

For vi kommer ikke bort fra at norsk offentlig sektor er for stor. Sammenlignet med andre OECD-land ligger vi høyt, og ser vi på andelen av fastlandsøkonomien som stammer fra offentlig sektor, altså uten oljeinntektene inkludert, er nivået åpenbart ikke bærekraftig over tid. Vi må skape før vi kan dele.

Staten har mye å lære av kommuner som har vært gjennom krevende omstillinger. Det starter med en systematisk og kritisk gjennomgang av hvilke oppgaver staten faktisk skal løse.

En grundig opprydding i virkemiddelapparatet bør stå høyt på agendaen. Samtidig må også interesseorganisasjoner som NHO våge å prioritere, og det bør de få klar beskjed om fra oss som parti. Hva vil de ha først? Skatteletter, eller tunge statlige subsidier? Vi har ikke råd til å gjøre begge deler.

For min del er det åpenbart at betydelige skatteletter må komme først så næringslivet selv kan peke ut hva vi bør satse på i årene fremover. Da skaper vi også arbeidsplasser i kommunene. Og er det en ting historien har vist oss så er det at verken byråkrater eller politikere er godt rustet til å peke på vinnerne.

En kritisk gjennomgang av statens oppgaver gir rom for nødvendige skattelettelser, et skapende næringsliv og at folk får beholde mer av sine egne penger.

Summen er en sterkere nasjon og et samfunn som bygger sine løsninger nedenfra og opp. I god Høyre-ånd. Og der vi våger å se på oppgavene som det offentlige løser i dag og stille oss spørsmålet om hvorfor akkurat denne oppgaven må løses av stat eller kommune.

Vi har ingen tid å miste. Sånn som vi alltid har gjort det er i altfor stor grad bygget opp på ønsketenkinger om et sosialdemokratisk drømmesamfunn der

statlige og kommunale løsninger er svaret på det meste.

I verden anno 2026 trenger vi edruelige, godt forankrende konservative prinsipper som en solid grunnmur for fremtidens Norge.

Navn: Saliba Andreas Korkunc

Alder: 38 år

Kommer fra: Oslo

Rolle: Helsebyråd i Oslo

Bakgrunn: Siviløkonom

Kapittel 15: Norge trenger en skikkelig kommunereform

De siste årene har vi sett en økonomisk krise i hele kommune-Norge, samtidig står utfordringene i kø. Under alle overskriftene om kommuneøkonomi og endringer i demografi ligger et stort problem: kommunestrukturen vår.

I tiden fremover vet vi at det blir flere pleietrengende eldre og stadig færre yrkesaktive per pensjonist. Mangelen på arbeidskraft er stor, særlig innen helse og omsorg. Samtidig har Stortinget vedtatt en historisk styrking av forsvaret som vil legge betydelige føringer på statsbudsjettene i årene som kommer. Oljefondet vil ikke vokse inn i himmelen, og vi er bare én internasjonal finanskriser unna at tre prosent av fondet ikke lenger er nok til å få budsjettet i balanse. I et slikt bilde kan ikke kommunene lenger basere seg på at staten redder dem med ekstraordinære bevilgninger når økonomien svikter.

Dette er ikke nye utfordringer. Likevel har vi i altfor stor grad valgt å late som om dagens kommunestruktur kan bestå, til tross for at den i stadig mindre grad er egnet til å levere gode og likeverdige velferdstjenester til innbyggerne.

Kommunene våre er først og fremst velferdsleverandører, og de fleste av velferdstjenestene i Norge – eldreomsorg, grunnskole, barnehage, legevakt – leveres av kommunene. Det betyr at hovedoppgaven er å sikre at innbyggerne får gode tjenester, uavhengig av hvor i landet de bor. Realiteten i dag er at kvaliteten på tjenestene varierer betydelig fra kommune til kommune, der dette ofte er tett knyttet til kommunens størrelse. Små fagmiljøer, sårbar drift og manglende kompetanse gjør at mange kommuner i dag sliter med å oppfylle sine lovpålagte oppgaver.

Kommunene slik vi kjenner dem i dag, ble etablert gjennom formannskapslovene i 1837, med 396 kommuner. Den gang var Norge et helt annet land. Avstandene var store, kommunikasjonen dårlig og samferdselen begrenset. Antallet kommuner økte frem til 1930, da vi hadde hele 747 kommuner. Først med Schei-komiteens arbeid på 1960-tallet tok staten et reelt helhetsansvar for kommunestrukturen. Resultatet var en kraftig reduksjon i antall kommuner, ned til 454 i 1967.

Schei-komiteen ble gitt i oppdrag å se kommune-Norge ovenfra, med et helhetlig blikk på funksjonelle bo og arbeidsmarkeder, geografi, samferdsel og kommunenes evne til å levere gode tjenester til innbyggerne. Arbeidet var ikke basert på lokale folkeavstemninger i hver enkelt kommune, men på faglige vurderinger og nasjonale hensyn. Utgangspunktet var enkelt: Kommunene skulle være store og robuste nok til å løse sine oppgaver på en god måte. Lokal identitet og tilhørighet ble anerkjent som viktig, men ikke tillagt avgjørende vekt når det sto i veien for hensiktsmessig styring og likeverdige tjenester. Resultatet ble en kommunestruktur som i langt større grad var tilpasset et mer moderne Norge slik det fremsto den gangen.

Siden den gang har Norge endret seg dramatisk, og ansvaret kommunene er gitt er blitt stadig mer omfattende. Vi er bedre koblet sammen via samferdsel og digital infrastruktur, og har helt andre forutsetninger for samarbeid og styring enn tidligere. Selv om samfunnet er totalt forandret siden 1960-tallet, har vi fremdeles en struktur med altfor mange kommuner, der innbyggertallet spenner seg fra rundt 200 til over 700 000. Strukturen er utdatert, og det sier seg selv at det er urimelig å forvente at kommuner med så vidt ulike forutsetninger skal kunne levere likeverdige tjenester.

Solberg-regjeringens kommunereform, der antallet kommuner gikk ned fra 427 til 356, var et skritt i riktig retning. Men reformen hadde sine svakheter. Sammenslåingene ble i praksis gjort avhengige av lokale folkeavstemninger av varierende kvalitet i hver enkelt kommune, og staten ga fra seg det overordnede ansvaret. Resultatet ble for mange inkonsekvente løsninger og merkelige kommunegrenser. For eksempel øya Stord i Vestland – ett sammenhengende bo og arbeidsmarked – delt mellom to kommuner, én med over 18 000 innbyggere, og én med litt over 3100 innbyggere.

Kommunestrukturen i deler av landet fremstår i dag mer som et kart over lokale kompromisser enn som et resultat av en helhetlig tankegang.

Debatten om «tvangssammenslåinger» har bidratt til å låse diskusjonen. Når Stortinget, som landets øverste folkevalgte organ, vedtar hvordan Norge skal organiseres, er det ikke tvang. Det er demokrati. Stortinget er representert av mennesker fra hele landet, og har både rett og plikt til å fatte beslutninger som påvirker hele landet. Frykten for å støte fra seg velgere – og for å gi Senterpartiet definisjonsmakten i distriktpolitikken – har gjort at vi har unngått å ta et klart og tydelig standpunkt. Antallet kommuner må kraftig ned.

Kommuner handler ikke først og fremst om lokal tilhørighet. Lokalsamfunn forsvinner ikke fordi kommunegrensen flyttes. Folk bor fortsatt der de bor, identiteten består, og hverdagen leves videre. Derfor er det viktig at en ny debatt handler om det en kommunereform skal løse: sterke kommuner som kan gi tjenester av høy kvalitet. Erfaringene fra tidligere sammenslåinger viser at sterkere kommuner med større fagmiljøer gir bedre tjenester – også i distriktene.

Alternativet til en ny, omfattende kommunereform kan ikke være status quo. Dersom små kommuner verken klarer å levere likeverdige tjenester eller ønsker å slå seg sammen, vil det i praksis bety at generalistkommuneprinsippet må oppgis. Da får vi A og B-kommuner, med ulike oppgaver og ansvar. Da er det langt bedre å gjøre strukturelle grep nå.

Jeg er nok i overkant opptatt av en bærekraftig kommunestruktur. Så da førsteutkastet til Høyres stortingsprogram for 2025-2029 kom ut, bladde jeg meg raskt til kapittelet «Levende lokalsamfunn i hele landet». Det begynte lovende:

«Kommunene og fylkene å være rustet til å møte morgendagens

utfordringer og levere gode tjenester til sine innbyggere.» sto det i brødteksten. Fin inngang, for altfor mange av dem er åpenbart ikke rustet til det i dag.

«Mange små kommuner opplever at kompetansemiljøene forsvinner og de klarer ikke å levere sine lovpålagte tjenester på en god nok måte.» fortsatte programkomiteen. God problembeskrivelse, tenkte jeg. Nå må det komme noe kraftfullt om behovet for en ny kommunereform.

«Høyre vil at flere kommuner skal frivillig velge å slå seg sammen, og vil støtte opp om slike prosesser.» sto det deretter. Med et eget kulepunkt som lød: «Høyre vil at kommunesammenslåinger skal være basert på frivillighet.»

Skuffelsen min var stor. En ting var å ikke foreslå en ny kommunereform, og så kunne det heller være opp til en Solberg II-regjering å initiere en likevel. Men å aktivt ha et eget punkt i programmet som fjernet det eneste virkemiddelet for å få til en reell kommunereform, var som en fallitterklæring å regne.

Til tross for mange tilbakemeldinger fra fylkeslagene til programmets førsteutkast, var samme formulering om «frivillighet» beholdt i andreutkastet til program. Under landsmøtet ble punktet om frivillighet erstattet med det mer vage punktet «Høyre vil motivere flere kommuner til å slå seg sammen, for å sikre bedre tjenester til innbyggerne».

Det virket som om vi var såpass bekymret for kritikk fra Senterpartiet at vi unngikk å foreslå nødvendige grep som ville rustet Norge for fremtiden. Frykten for å stille til valg på en potensielt upopulær sak gjorde at vi mistet en god sak med klare politiske skillelinjer. Vi tapte neppe valget i 2025 på dette alene, men det var etter min mening likevel symptomatisk.

Det er ingen tvil om at Norge trenger en ny kommunereform som faktisk monner. Skal vi ha kommuner som kan gi gode tjenester, samtidig som vi møter en strammere økonomi, færre yrkesaktive og flere eldre må vi gjøre endringer. Derfor må staten ta et helhetlig ansvar, etter modell fra Schei-komiteen. Hvordan landet organiseres administrativt, er et nasjonalt ansvar. Når hver enkelt kommune får vetorett over helheten, blir resultatet uunngåelig fragmentert og inkonsekvent.

Høyre må stå i bresjen for at det skal tegnes et nytt kommunekart basert på dagens – og morgendagens – behov, ikke på gårldagens grenser. Skal vi få til en struktur der kommunene tåler de utfordringene vi vet kommer bør målet være å redusere antallet kommuner til maksimalt 100. Da sikrer vi sterke fagmiljøer, effektiv ressursbruk og likeverdige velferdstjenester i hele landet.

Det vil være upopulært blant mange. Det vil skape motstand. Og det vil sannsynligvis styrke oppslutningen om Senterpartiet. Men politikk handler ikke om å velge det mest komfortable alternativet på kort sikt. Det handler om å ta ansvar for å skape et best mulig velferdssamfunn på lang sikt. Det tror jeg tjener Høyres oppslutning også.

Navn: Haagen Severin Nilson Poppe

Alder: 30 år

Kommer fra: Arendal

Rolle: Kulturpolitisk talsperson for Høyre

Bakgrunn: Utdannet jurist ved Universitetet i Oslo. Tidligere jobbet med eiendomsutvikling og forvaltning.

Foto: Hans Kristian Torbjørnsen

Kapittel 16: Kulturelt samhold gir styrke!

I 2030 markerer vi 1000-årsjubiléet for at Norges evige konge, Olav den hellige, døde i slaget på Stiklestad. Slaget ble en milepæl i to avgjørende prosesser for fremveksten av det Norge vi kjenner i dag, riksdannelsen og kristningen. 2030 er derfor også et nasjonaljubileum.

Sist Norge markerte et Olavs-jubileum, var for 100 år siden. Da var vi en ung nasjon og et kulturelt homogent samfunn. Siden den tid har vårt land gjennomgått store forandringer, og vi har blitt et mangfoldig og flerkulturelt samfunn. Både på grunn av innvandring og globalisering. Det er grunnleggende positivt.

Samtidig må vi erkjenne at flerkultur skaper utfordringer. Tillit, trygghet, sosial samhörighet og fellesskap er under press i dag under press i mange europeiske land. Etniske, religiøse og sosioøkonomiske skiller sammenfaller, og man får en innvandret befolkning som har lite til felles med resten av befolkningen. Lignende tendenser ser vi i Norge.

Jeg er ikke blant dem som mener at norsk og felleseuropeisk kultur og verdier er kritisk truet av innvandring og fremmedkultur. Den trusselen er det primært vi selv som utgjør, gjennom «unnskyld at vi er til»-holdning i møte med flerkultur, og oppvoksende generasjoners ignoranse overfor arven våre forfedre har gitt oss. Samtidig er uttrykkene ungdom flest vokser opp med i dag forbigående, korte klipp på Tik Tok.

I en slik virkelighet, hvor vi blir stadig mer ulike hverandre, er sterke, felles kulturelle referansepunkter og et felles kulturelt prosjekt enda viktigere. Det er klassisk misforstått toleranse å mene at samfunnet blir mer inkluderende dersom vi skjuler våre ulikheter og lar være å eksponere majoritetens religiøse og kulturelle arv. Majoriteten i et samfunn må ha et felles kulturelt prosjekt. Det har vi langt på vei allerede i dag, og burde ikke være kontroversielt. Men det er ingen selvfølge.

Politikere og moderate stemmer er livredde for å bli oppfattet som at vi bryter armlengdes avstand-prinsippet. Dette innebærer at rene kunstneriske vurderinger ikke skal bli politikk, men overlates til fagfolk. Den «dannede» kulturdebatten har derfor en tendens til å ende opp med å handle om kroner og øre. Konsekvensen er at kulturkrigen, med stemmer fra fløyene, vinner frem i det offentlige kultur-ordskiftet. Jo mer vi Høyre-folk skjuler oss bak systemer, jo mer vil disse stemmene vinne frem i opinionen.

Det er ikke politikernes oppgave å detaljdiktere hvilke kunstverk som skal stilles ut på Nasjonalmuséet eller hvem som skal settes opp i Operaen eller på Nationaltheatret. Samtidig må folkevalgte politikere kunne sette retning i kulturpolitikken gjennom styringssignaler og overordnede planer. Det er ikke et skarpt skille.

Et kulturkonservativt parti erkjenner at kunst og kultur har en egenverdi som ikke kan defineres av staten, men Høyre er heller ikke kulturel relativister.

Noen verk er objektivt sett bedre og viktigere enn andre. Det er heller ikke noe nytt at Staten lager lister over uttrykk og kulturarv som er særlig viktig å ta vare på, fremheve og bringe videre til kommende generasjoner. Vi freder bygg og lager læreplaner. Kulturdepartementet har initiert jubileumsfeiringer av forfattere som Ibsen og Bjørnson. Og med en offentlig kunst- og kulturfinansiering, er det helt umulig at ikke staten gjør et uttrekk og prioriterer noe høyere enn annet. Fremover bør Høyre derfor være tydelige på at vi prioriterer tiltak som skaper samhold, vever oss tettere sammen og som løfter våre tradisjoner og arv inn i et nytt norsk årtusen.

Mer av kulturpengene må derfor gå til å bevare og foredle norsk kulturarv. I dag har Kulturrådet eksempelvis 74 ulike tilskudds- og stipendordninger, men kun tre er spesifikt rettet mot bevaring av kulturarv og tradisjoner. Til sammenligning er det til sammen 11 ordninger som retter seg inn mot mangfold og klima.

Vi må ha en tydeligere nasjonal arkitekturpolitikk som fremmer bygging i tradisjonell og stedstilpasset stil, og det må utdannes fagfolk og arkitekter som kan ivareta denne arven. Dette må skje samtidig med en generell oppmykning i mengden andre reguleringer i plan- og bygningslovgivningen. Ofte er moderne krav faktisk til hinder for at det bygges tradisjonelt og i tråd med stedets egenart. Det må også satses på reparering av tapte bymiljøer og bygninger etter inspirasjon fra for eksempel Tyskland og Polen. Her har man gjenoppbygget hele bydeler etter krigen og kommunismens herjinger, til glede for både borgere og turister.

Det må undervises i klassiske kunstformer på våre offentlige utdanningsinstitusjoner. Når det først er slik at kunstfeltet i overveiende grad finansieres av fellesskapets midler, er det både legitimt og prinsipielt nødvendig at politikerne krever et reelt mangfold som utfordrer enkelte stilretningers hegemoni. I skoleverket må kulturarv og tradisjoner tillegges større vekt ved utarbeidelse av læreplaner. Alle norske barn bør ha lest minimum av Ibsen og Snorres kongesagaer, og det må stilles strengere krav til språkopplæringen av innvandrere.

Vi må også styrke finansieringsordninger som fremmer norsk kultur og kulturarv, både hjemme og i utlandet. For eksempel filminstivordninger og tilskuddsordninger for både materiell og immateriell kulturarv. På ett tidspunkt bør Norge også ta opp igjen diskusjonen om vi skal arrangere vinter-OL. Et viktig tilleggsargument for slik pengebruk, er at det ofte lønner seg økonomisk.

Norge og Europa står ikke overfor sivilisasjonskollaps slik enkelte hevder, men et samfunn i hurtig endring trenger en kulturpolitikk som tør å prioritere, som setter retning, og som erkjenner at arv, tradisjon og kvalitet betyr noe. Olavs-jubileet i 2030 gir oss en historisk anledning til å løfte blikket og stille de store spørsmålene: Hva er det som binder oss sammen som nasjon i dag, og hva ønsker vi å gi videre til kommende generasjoner?

Å ta vare på og videreutvikle norsk kulturarv er ikke et uttrykk for ekskludering, men avgjørende for å bygge tillit, tilhørighet og fellesskap. Skal vi lykkes med å bevare et sterkt fellesskap i møte med raske endringer, må vi slutte å be om unnskyldning for hvem vi er, og i stedet ta ansvar for hvem vi ønsker å være.

15 DEBATTER FOR Å GJENREISE HØYRE

Hvordan skal Høyre gjenreise seg som et stort folkeparti?

Det blir vårt viktigste oppdrag i tiden fremover, dersom vi skal gjenvinne folks tillit og Regjeringsmakt som største parti. I denne boken legger 15 skribenter frem hver sin debatt som Høyre bør ta.

Det er ikke et ferdigtygget program, og heller ikke ferdigutviklede forslag. Men oppspill til debatter som partiet vårt bør ta.

God lesing!

Ola Svenneby
Amalie Gunnufsen